

اک
ہیء
قنیہ آہی !

نریندر مودی
انواد : دیوی ناگرانی

अखि हीअ धन्य आहे !

नरेन्द्र मोदी

अनुवाद : देवी नागराणी

अखि
हीअ
धन्य आहे !

नरेन्द्र मोदी
अनुवाद : देवी नागराणी

اک هيء ڏنيہ آهي!

(ڪويتا سنگره)

AKH HIA DHANYA AAHE !
(Collection of poems)

First Edition : 2017

Copies : 500

Price : Rs. 400/-

© : Devi Nangrani

ISBN No. : 978-93-88048-51-6

GS Publisher Distributors
F-7, Gali No. 1, Panchsheel Garden
extn. NAVEEN SHAHDARA
Delhi-110032
(M) 9971733123

Type Setting & Printing by :
SCAN COMPUTERS
3, Radheyshyam Apartment,
Palia, Naroda Road, Ahmedabad-382340.
Phone : 30246776 (M) 9327007002

AKH HIA DHANYA AAHE ! : A collection of poems written in Gujarati
by Shri Narendra Modi, The Respected Prime Minister of India.
Translated by : Devi Nangrani

گجراتي ۽ مان هندي ۽ ۾ انواد ٿيل
67 ڪويتائن جو سنگره

ليکڪ :

نريندر مودي

انواد :

ديوي نامراني

پرميڪا

”اک هيء ڏنيہ آهي!“

ڀارت جي پرڏان منتر جي شري نريندر موديءَ جو هيءُ ڪاوبه سنگره
سنڌن سنويڊنمڀيل من جو اظهار آهي، جنهن جو سنڌي ٻوليءَ ۾ انواد
ڪرڻ جو مونکي موقعو مليو آهي. ظاهر آهي ته اها ڪوشش هن سنگره
۾ شامل رچنائن کي پنهنجي ڀيڻ ڏيئي، جڏهن انهن جي سوچ غيبن جو سڃاڻپ
ڪري سامهون آئي. شري نريندر موديءَ جي ويچارن ۽ رچنائن جي ماڻهين
وسيلي هڪ سنڌ-ورتيءَ جو ڳڻاءُ به محسوس ڪيو... جيئن،

ديهر جو ڪٽر ديهه ڪري ٿي

من ڪري ٿو من جو ڪٽر

قدرت جي هر ڪندڻ تي سنڌن وياڪه نظر سار ڪندي هڪ بندوءَ
تي اچي پنهنجو ڏڪاڻو پائي ٿي.

اهڙو ۽ شيطان جي وچ

مان ته آهيان ٻس انسان

منهنجي ٿيل ٿي آهي وڏي ٻالهر

انهيءَ مانوئاواديءَ جي منجهل جي آڌار تي سنڌ-ورتيءَ کان
وٺي ڪٽر-يوگي ٻڌجي، پنهنجي هڪڙيءَ انوسار پُريشور سان
ڌرتيءَ ۾ سڀن جا ٻچ پوکڻ وارو نريندر مودي ڪنڊن جي ٻرڪ
ڪرڻ کان سواءِ، جيون جي اڪئي ڀٽ تي هلندي هڪ سٺي-سرل
رستو ورتو آهي. اهڙي جيون جو پيڻ جالڻ وارو هڪو ساڌو ٿي هنن
رهڻاڻن جو ترما ٿي ٿو سڀي. هنن جي غيبن جي سارڻڪتا هن
ميت ۾ لڳو ٿي پئي.

ونڌي ماترم

هيءُ گيت ته آهي

هيءُ پنهنجي آڻ، پاڻ ۽ شان آهي.

اهڙي بلند سوچ ۽ ديش لاءِ ڪجهه ڪرڻ جو جذبو پراڻت جو هڪ

امڙ سروسٽيءَ جي

ساڌا جي

سر پٽڪ پشپ سمان

پنهنجي

ماترپاڻا کي...

نريندر مودي

انگ آهي. پنهنجي ڪنهن ئي پار ڪٽڻ ۽ انهيءَ ڪرنٽوپه پالڻ جي منوڪاسنا، ديش لاءِ پيار، صبر ۽ هرڌا جي نھاني آھي، اڃا هرڌا ئي ته آھي جا ديش کي ماءُ جو درجو ڏيندي، ان جي مان - سمان پرتوار رکڻ جي جدوجھد لاءِ دل ۾ هڪ باھ جي چاڻگ کي قائم رکڻ ۾ ڪارگر ٿي رھي. هن سنڪلپ کي شيد جو روپ ڏيندي شري مودي جي لکن ٿا -

ايڪنا، مھنا ۽ مھنا کي
اسان آدم سان سنڀالينداسين
اسين آڃاڻو ڦهلائينداسين.

ڪويتاڻن ۾ سونهن - شويما مائر ٺاھي پر، هر ڪنڌ تي سندن وياءُ نظر پئي آھي. ڪٿي ڏسڻ ٿا ندي... ورھا ۽ سنڌيا جو شرور، ته ڪٿي وڻن - لٽن - پٽن تي ويهي ڪوڪ ڪنڌڙ ڪوڪل جي ڪوڪ هنن جي ڪلهن تي مٿر تي بڻائي... سا سندن اکرن ۾ پڙھندي ”ڪل منل وڪاس ڪري ڪوھودار ٿيند! آھيون اسين.“

قدرت جي وسار ۾ ڦيل ڦٽل ڪال آڏيندڙ ”شامي“ جو ڏگر، ڪيئي پاڙي ڪنڌڙ ڪسانن جون دھاريون، اڪال، بوڏي تي انهن جي پاواڻن جي ڪاوبه سريتا اھو ئي درج ڪري رھي آھي، ته ڪيس پنھنجي ماتريوسيءَ سان گڏوگڏ ڪنڊ ڪڙڇ ۾ ديش جي وڪاس لاءِ ڪم ڪندڙ ماڻھن جي به اون آھي. 1947 ۾ وڻجھن جو دڙو به آليڪ ۾ آيل آھي. ان جي ڀرڻا اڄ به من مان رت ڦڙا ٿي وئي ٿي، ڇاڪاڻ جو اھو ديش جو وڻجھن نه هو پر مانوٽا جو وڻجھن هو، جنھن جو هڪ ڇيڙو هتي آھي ته هڪ هتي. ڪلٽل قبيلو وڇاري ويو، ماڻگ اولاد کان جدا، زمين کان ڌار ٿي بي وطن ٿي لڌرڀر پئڪيا. وري ڪارگل جي حر چوٽيءَ تي ٻير گولي، پٽوٽي جي گونج اڄ به ذهن تي اُڪري ٿي اچي. فوج جي جوانن جي رت سان رنگيل ڌرتي اڄ به جيون جي اندر نشي رنگن کي بي رنگ ڪرڻ کان بچائي سونهن بگهي رھي آھي.

آزار جھڙي زندگيءَ ۾ امريتا کي مضبوط ڪرڻ به هڪ وردان

آھي جنھن جي سڀ دڪ جي انيونيءَ کي خود موديءَ ”پل ٻن پلن جي مايا“ ڪري ڪوٺيو آھي.

سموري ڪاڌاڻا کي پنھنجي آغوش ۾ ڀرڻ وارا ايڪنا جي سونر ۾ انيڪنا جا ڍاڍا پوئليندي، دوسرا - دشمن، اوچ - ٽپجھ جي ڀيد پاڻ کان پري اکين ۾ هڪ سڀنو سڃاڻين ٿا، جتي ڌرتيءَ تي خوشحاليءَ جي ساوڪ ۽ آڪاش ۾ تارن جون قطارون ٿا ڏسڻ چاهين ۽ ساهه ۾ پنھنجندڙ برف سمان وھندڙ نديءَ جي وسڪري ۾ سمايل سڃاڻ - سڌاڻم پڙڻ ٿا چاهين.

شري موديءَ جي وڃاڻن جو تيز غمڙيل ڪال ۽ ايندڙ ڪال جي وچ جي ٿنڌ آھي. ديش ۽ ديش واسين جي لاءِ جي سڀنا هٿن ڏاڏا هئا ”يارهين دها“ (ڪوين 67) ۾ انهن سڀن جي ساڪار ڏيڻ جو رعبه سمايل آھي. تپتو ڪجهه ڏکيو آھي پر ناممڪن ڪجهه به ناهي. اهڙي شدت ڀريل آھا کي تڙيوءَ سان فلڪ ٽاڻين وٺي وڃڻ جي مهارت شري نريندر موديءَ جي بخشي ۾ آھي. هايد انهيءَ ڪري پنھنجي اُڪري ڪويتاڻن هٿن ۽ نه هٿن جي وچ واري سِر ڏانھن اشارو ڪندي لکن ٿا -

مان ڏسندو رهندو آهيان، هرور
ٺاھه اٿاندي، ٺاھه اٿينت
ڦاٽل اڄ جي پل سان چٽيل
نه ٿي ڪا رسي، نه ٿي ڪا ريت
نھند موت ٿئي! ڳالهائڻ جڙو
ڏهن ئي ڏسائڻ جو هن ڀار
يارهين ڏسار ۾ وڃي سگهيم...!

2014 ۾ ڊا. انجنا سنڌي ’آٽ ٽي ڪٽر هٿر‘ جو هنديءَ ۾ انواد ڪيو ۽ مونکي هڪ ڪاپي سوکڙيءَ طور موڪلي ڏني ۽ فون تي ان جو سنڌي انواد ڪرڻ جو انڙو پڻ ڪيو.

اُهو انجنا جو آٽر ونواس هو مون تي
جيئن شري لليت اکرال جو هو هن تي.

هنن ڪويتاڻن جو ڪيل انواد هن جي انڙوڳ چوڻ تڏيڻ آھي ۽

پيش لفظ

سموري دنيا جي هر خاص ۽ عام آدميءَ ڀارت جي پرڏان منڃري شري نريندر موديءَ بابت پنھنجي پنھنجي نظريي سان پنھنجا ويچار ظاهر ڪيا آهن. سندن سارا هر ڪٿي آھي. سندن ڄيئون جي ٺھڻ پھلن تي پنھنجو رايو قائم ڪيو آھي، هنن جي شخصيت جو هڪ اھر پھلو آھي سوکڙي درشني داتا ۽ هڪ سونهن ڦليل ڪوي. هٿل - مائر ٺاھا تجھڙائيءَ ۾ هو ڪويتاڻن / رڃاڻن لکندا آهن، جن کي ڀلاھندي سندن شخصيت جون ٺھڻيون دريئون ڪلڏيون آهن. تجھڙائي پاڻا ۾ سندن ڪويتاڻن جو سنڱر ”آٽ ڏنيم جي“ (آٽ ٽي ڏنيم هٿر) سنه 2007 ۾ ڇپيو هو، جنھن ۾ سندن 67 ڪويتاڻن ساڻ سڳيون تصويرون پڻ ڇپيل آهن جي من تي موهين ٿيون.

ڇمٽ پٿرڪار هٿل جي ناني منھنجو پڙيجھ شري نريندر موديءَ سان ان وقت کان آھي جڏهن هو ڀرڳڻ ڀيري ڪشمير ۾ جھندو ڦهلائي مولني رعبا هئا ۽ احمدآباد جي ايس.جي. لئبرريءَ جي ٻيسمينٽ ۾ پارٽيم جنتا پارٽيءَ جي طرفان هڪ وھيش ميٽنگ جو آھوڄن ڪيل هو، جنھن ۾ شھر جي اھر ودوانن، ليکڪن ۽ ڪن ناليون پٿرڪارن کي سڏايو ويو هو. هن ميٽنگ ۾ پارٽيم جنتا پارٽيءَ جو سينئر فيصلا لان ڪرشن آڏواڻي، تجھڙات مان ايس.بي. شري هرين پالڪ ۽ بي.جي.بي. جا ڪاريم ڪرنا شامل هئا، جنھن ۾ شري نريندر موديءَ، جوان ڪاريم ڪرنا جي پٽي ٺھري ويئي هئي. هن ميٽنگ ۾ مولني به ليکڪ ۽ پٿرڪار جي روپ ۾ ٺھند آيل هئي. سنه 1995 ۾ شاديءَ کانپوءِ مان آمريڪا هلي ويئي هئس. انهيءَ وچ ۾ موديءَ جو راجنيتڪ جس وڌندو رهيو ۽ هو تجھڙات راجيب جا مڪير منڃري پٽيا.

هڪ ديش ڀيريما ساڌڪ، اسانجي ڀارت ديش جي پرڏان منڃري شري نريندر موديءَ ڏانهن منھنجي سڏاوت جو پراوڻ آھي، هندستان جي لاءِ پيار ۽ هرڌا آھي - جو مان به ورهاڱي جي دڙو مان گذري، سنڌ مان پنھنجي وري هند ۾ پوکي ويئي آهيان. اڄ مان ڀارتو! سڻ جو ٿورو من ۾ مھسوس ٿي ڪريان.

ڀاڙ ۽ پاڻا ۾ ڪالعمل قائم رکڻ جي ڪوشش ۾ مان ڪيتري قدر ڪامياب ويئي آهيان چئي نٿي سگهان، ها، اڄ ڀارت کان ست سمنڊ پارھتي ديش ۾ ويهي هي انواد ڪندي ايندو چئي ٿي سگهان ته انواد جو ڪم راشٽر سڀوا جو ڪم آھي ۽ ڪرڻ وارو انگ راجين، ديشن، ويچار ڌاراڻن ۽ سنسڪرتين جي وچ جي ’پُل‘ بڻجي هر حد تي اوراڻجي ٿو ويهي. انهيءَ ڪري ئي انواد اسان کي راشٽر ٿي نه پر انٽنراشٽر به بڻائجندو آھي. ٻولين جي حدن کي لوڙيندڙ هيءَ انواد اسانجي وراثت آھي. اسين ڀارت ديش جا، ڀارت ديش اسانجو ۽ هيءَ اسانجي پرڏان منڃري شري نريندر موديءَ جون رڃاڻون سنڌيءَ ۾ توھانجي هٿن ۾...!

مان ڊاڪٽر هوندراج بلواڻيءَ جي همبھه ٿي ٿوراڻي رھي آھيان جو هن جي سهڪار ۽ نشا جي ڪارڻ منھنجا سنڌي ڪتاب انواد جي روپ ۾ توھان تائين پهتا آهن، سندس ڪيل نظر ڦاٽيءَ هر سنڱرھ وانگر پرڏان منڃريءَ جي هن ڪتاب تي به سونهن بگهي آھي... تھڏل سان هن جي هڪر گذاري ٿي مڃان.

اسڪين ڪمپيوٽرس جي شري ڏيپڪ لالواڻي ۽ دلپٺ لالواڻيءَ جي به ٿوراڻي آھيان جو وقت جي اندر هيءَ ڪتاب پورو ڪري توھان جي هٿن ۾ ڏنو آھي.

توھانجي پنھنجي

ديوي ناگراڻي

26 January 2017
dnangrani@gmail.com

مان آمريڪا مان هر ٻن سالن کان پوءِ ڀارت ايندي رهيس. هر ڀاترا ۾ ته خبر خواهي ملاقات ضرور ڪندي هيس ۽ آمريڪي هندي ساهتير جا جيڪي منهنجا سعادتن ڪيل پستڪ هوندا هئا. اهي مان کين ضرور سوغات جي روپ ۾ ڏيندي هيس، هو منهنجي ڪم جي ساراهه به ڪندا هئا.

نيويارڪ ۾ ڪولمبيا وڏو وديالو به وڏينهي ڀاترا جي روپ ۾ هندي ڀڙهاڻيندي ڀڙهاڻيندي فلمي گيتن جو استعمال ڪري هندي سينگارن جي مون هڪ گيتن ريت ٻولي ۽ هڪ ڪتاب لکيو. Learn Hindi And Hindi Film, Songs ڇاڪاڻ جو وديش ۾ وديارگين تي خاص ترقي ٿي هندي ٺٽي سينگاري سهجي، هيءَ نمونو ڪارگر ثابت ٿيو. ڇو جو اسانجي فلمي گيتن ۾ ڀاڻا، ماحول سان تڙوڪڻ وياڪرڻ به آهي، جيئن ته-

”سو سال پيلي شجيري ٿيسِي بيار ٿا

آڇ پي ڪم اور ڪل پي رهيا.“

هين ٻن ستن ۾ ٽي ڪال ٿا اچن !

ورتمان ڪال : ٿا، ٽي، ٽي، ٽي Present Tense

پوتڪال : ٿا، ٽي، ٽي، ٽي Past Tense

پوييڪال : ٽي، ٽي، ٽي، ٽي Future Tense

ٿا هڪ اور رهيا يعني Was Is and Will

بلڪل بورڊ تي ٿي ڇاڪو ٺاهي جڏهن گيت ٻڌائيندي هئس ته ڪلاس جا ڀار خوش ٿي سڙائيءَ سان فينسز Terse/ ڪال سگندا هئا ۽ گيت به ساڳي ريت ٻڌائيندا هئا.

”مهرا جوتا هڪ ڇاٻائي، ٻي پنئون انگلستان تي

سر پي آل ٽوپي رڙسي، ٿر به دل هڪ هندستاني.“

هن گيت ۾ راشتريتا سوچڪ شبد ايندا آهن، ڇيان مان ڇپائي، انگلستان کان انگلستاني، روس مان روسي ۽ هندستان مان هندستاني.

وديش ۾ وسيل اسانجي ٽڪرين ٺهيءَ جا ماڻهو گهڻن جو گهڻو آڏت مائيندا آهن پر انهن کي هنن گيتن جي مطلب جي خبر نه هوندي آهي. انهيءَ مقصد سان ”آٽو سٽون هندي و هندي فلمي گيت.“ آهي جي. آر. بي. سي. ريڊيو تي هڪ ڪاريگر جون هوس ڪيو. جنهن ۾ هر هفتي هڪ گيت، ان جي ضروري شيون جا اُرت ۽ پوءِ گيت جو انوڊ ڏيئي آهر ۾ گيت ريڊيو تي وڌائيندي هيس. ڪاريگر جي آهر ۾ اڄ جي ٽن لفظن جو انگريزي مطلب ٻڌائيندي هيس جهڙن ”هينو“ کي هنديءَ ۾ ”لمسئي/ لمسگار“ چوندا آهن. ”نڌ نالڳت“ کي ”هپ وانگري“ چوندا آهن ۽ ”ٽنڪ يو“ کي ”شڪريا“ چوندا آهن. اهو ڪاريگر ڪرم ايترو مشهور ٿيو هو جو ڏهن منٽن جي هن ريڊيو هو ۾ اڌ ڪلاڪ ٽاڪين ٽالويون وڃنديون رهنديون هيون ۽ گيتن جي فرمائش ايندي هئي. مالهن جون واڌايون ۽ انڪ ٽپ ڪامنائون ملنديون هيون ته هو هيٺتر گيت جو اُرت سمجهڻ لڳا آهن ته گيت جو آڏت ڀا به وڌي ويندو هو.

هيءَ سنڌو ”ٿور هندي ائڊ هندي فلم سائس“ گهڻو مهنڀورو ثابت ٿيو. آمريڪا جي نيويارڪ انٿورنس ڪمپنيءَ آمريڪا ۾ هنديءَ جي واڌاريءَ لاءِ ان کي چونڊيو، ڪمپنيءَ ڏهه هزار ڪتاب سي. ڊي. مفت ورهايون. هن ڪتاب هڪ آڏون شروع ڪري ڇڏيو ۽ ماڻهن سوچيو ته هنن جي ڀارن کي هندي سکڻ ٿي گهرجي. پنهنجي ڀارت ياترا جي دؤران مان هري ريندر موديءَ جيءَ سان مجلس ته مون هيءَ ڪتاب ۽ سي. ڊي. کين سوغات طور ڏني. هن ڪتاب کي ڏيان سان ڏنو ۽ منهنجي ڪم جي ساراهه ڪئي، ۽ پنهنجا به وديش ياترا جا ڪي انڀو ٻڌايا. هن ٻڌايو ته ماريٽس، گيٽا، ٽرينڊاڊ جي ڀارت واسين جي گهرن ۾ فلمي ٿانا وڃندا رهندا آهن. ڇاڪاڻ جو هو ڀارت جي سيڪسڪريءَ سان جڙيل رهڻ ٿا چاهين جن جا اُرت (مغلب) به نه ٿا ڄاڻن، پر تن جون ڀاڻائون اڄ به ڀارت جي آسٽا ۾

۾ شري لڀت اگروال، جو گائينگر جي ايم. وي. پبل پبل هار سگندري اسڪول جو پرنسپال هو ان صونڪي چيو، ”انجناجي، نريندر موديءَ جي ڪويتائن جو سنڌو ٺاهي آيو آهي. ڪيڏو نه سٺو ٺهي جي توهان ان جو هندي انوڊ ڪريو، ڇاڪاڻ جو توهان کان سواءِ هي ڀلو ڪم ٻيو ڪوئي ڪري نه سگهندو.“

مون چيو، ”اڙي، اهڙي ڳالهه نه آهي، لڀت جي.“

منهنجي ڳالهه اڌ ۾ ئي ڪٽي هن چيو، ”توهان جيڪو انوڊ ڪندا آهيو، اها سيني جي وس جي ڳالهه نه آهي!“

ڪيڏو اتر وهواس هو مون تي هن جو...“

نيس، مون سنڌو پڙهيو ۽ ڪجهه ڪويتائون من ۾ گهر ڪري ويون... ”يائرا“، ”سهن جا ٻچ“، ”پرينس“، ”ڪارگل“، ”ڄانا ڏيهن“، ”پنڌر“ وغيره، ۽ من ۾ طم ڪيو ته هن پستڪ جو انوڊ ضرور ڪندس.

سن 2008 ۾ هنن سان ملاقات مقرر ٿي، تڏهن هنن جي گهر تي ڪويتائن جو سنڌو مان ساڻ کڻي ويئي هيس ۽ ملاقات ۾ مون ان جي انوڊ جي ڳالهه ڪئي. هنن انهيءَ ڪتاب تي گجراتيءَ ۾ ’جگر جگر ٿرو پ گجرات‘ لکي دستخط ڪري، ان سان گڏ سندن گجراتيءَ ۾ ڇپيل ڪهاڻين جو ڪتاب ’پير پير تيرتا‘ به مون کي ڏنو. رفته رفته ڪتاب جو هندي انوڊ ’آفٽ پي ٽيمر هٿر‘ پورو ٿيو. پر چوندا آهن ته هر ڪنهن ڳالهه جو هڪ رڳيل وقت ايندو آهي، ۽ ان سڄي وقت جو انتظار ڪرڻو ئي پوندو آهي، جا شي و جڏهن ٿيڻي هوندي آهي تڏهن ئي ٿيندي آهي. مودي جي راجنيتيءَ ۾ گهڻو متغول ٿيندو ويو، پستڪ تيار ڪرڻ جي باوجود ان جي ڇپائيءَ ۾ دير ٿيندي ويئي... شايد ان جي ڇپجڻ جو وقت حال آيو آهي. ايترو وقت اڳ انوڊ ڪيل ڪتاب کي مون وري پڙهي گهرج ’نوسار سڌارا ڪيا ۽ سوچيو 15 آگسٽ تي پرڏان منتر جي کي سندس

رنگيل آهن. هن صاحب پنهنجا ڪيترا انڀو ٻڌائي پستڪ لاءِ واڌايون ڏيئي منهنجو حوصلو وڌايو جنهن جو سٺو ثابتيو هيءَ لکيو ته آمريڪا مان مون ڪمپنيءَ جي ذريعي پنج سؤ پستڪ ڦري موڪلايا، جن کي ”پرواسي يارنير دوس“ سمروه ۾ ”گجراتي پريوار ميائسو“ ۾ ڀاڱا وٺڻ وارن وڏو جي ڪنڊ ڪنڊ مان گجرات آيل پروسين ۽ اين. آر. ٽي سرڪار ياران هيءَ پستڪ ۽ سي. ڊي. سوکڙي طور ڏني وڃي. هي مودي جن جو پنهنجي راشتر ڀاڻا هندي ۽ سيڪسڪري جي پير جو اظهار آهي.

سن 2006 ۾ آمريڪا مان پنڌرهان جوان چوڪرا ۽ چوڪريون نيويارڪ لائيف انٿورنس جي دؤران آيوجن ۾ کڻي ڪري ڀارت ياترا تي گجرات آيا هئا، جنهن ۾ مان مهمان نواز هئس. ٻن هفتن جي هن ياترا ۾ اسانجي گجرات جو دؤرو ڪرڻو هو ۽ فلم به ٺاهڻي هئي. هن ياترا جي وچ ۾ مودي جي اٽڪل هڪ ڪلاڪ ڏهن منٽن جو وقت اسان کي ڏنو. احمدآباد جي ڪرڙاوتي ڪلب ۾ آيوجت هن ميٽنگ ۾ اين. آر. ٽي ۽ آمريڪي ڪامياب جوانن طرح طرح جا سوال پڇيا هئا، جن جا جواب هنن ڏنا هئا. هڪ سوال جي جواب ۾ هنن چيو، ”اسانجي توهانجا ڍال نه کين. ها اتر توهان جي من ۾ ڀارت جي آءِ ڪجهه ڪرڻ جي ڀڃا آهي نه توهان مان حرڪ ماڻهو هڪ هڪ پريوار کي ’ڀارت ياترا‘ تي موڪلي ا گهڻو ئي ڪم ٿي ويندو. مون کي ياد آهي ان وقت به هن ’گجرات موڪليو‘ ائين نه چيو هو، ’ڀارت موڪليو‘ ائين چيو هو. اهو هن جي هردم جي واپس جو پرمال آهي.

سن 2007 ۾ پنهنجين ڏيئرن سان مان ڀارت موٽي آيس جيئن هو پنهنجين ڀائرن سان پڇجي سگهن. آمريڪا ۾ ڄاول ڏيئرن لاءِ ڀارت هڪ وديشي ملڪ هو. ان جي باوجود هنن کي (مڻن سان جوڙڻ لاءِ مان سنڌو ٻڌي ڪم ڪندي رهيس. انهن ڏينهن ۾ شري موديءَ جي ڪويتائن جو سنڌو گجراتي ڀاڻا ۾ شايع ٿيو. هڪ ڪاوبر نوشيءَ

ڪوئيٽن جو اُپهار ’آٺڪ پي ڏنڀر هڪ’ ڏنو وڃي.

’انوار‘ ڀرڪا يا ڀرويش‘ جهڙو ڌنڌو آهي. منهنجي پوري ڪوشش رهي آهي ته سندن صحيح منو پاون کي سامهون آڻجان. هنن جون ڪوئيٽون سندن شخصيت جو آئينو آهن. اهڙي منهنجي مڃتا آهي. هن هندي پستڪ جي ڇپائيءَ ۾ ’وڪلب پريڪاشن‘ جي پريڪاشڪ شري پون ڪمار شريواستو ۽ گرافڪ ڊزائينر شري امريش بي. پنڇال (احمد آباد) جن ڪتاب جو ڪور بڻايو آهي تن جي دل سان شڪر گذار آهيان.

اڄ سموري دنيا مودي جيءَ جي باري ۾ ڪجهه نه ڪجهه چوي ٿي، پر خود مودي جيءَ کي به نه ڪجهه چوڻو آهي. جنهن جي ٿوري جهلڪ هن سنڌ ۾ ضرور ملندي. اهڙو منهنجو خواهش آهي.

هڪ سٽوڊنٽ شيل ڪوي ڀارت جي پرڏان منٽري شري فريمنڊر مودي جيءَ کي 15 آگسٽ 2014 تي ڏني مبارڪون ڏيندي هيءَ پستڪ توهان کي پيش ڪري رهي آهيان. اميد آهي ته توهان کي پسند ايندو. ڀانئڻ جي پريڪري يا منهنجي ڪم کي سارڻ ڪرڻ نه ٿيندي. انهيءَ منگل ڪامنٽن سان.

15 آگسٽ 2014

ڊا. انجنا سنگير

ماضي پراڌياپڪ، ڪولمبيا ويو وڊيولس

ڊيوپارٽ، آمريڪا

هن وقت: پراڌياپڪ

ڀارت ۾ پاشا سنگريٽي سنگتان

مڃتا وڊيولس، احمد آباد.

ايل-104، ميٽالڪ سوسائٽي،

شاھي باغ، احمدآباد-380004، مڃتا

E-mail : anjana_sandhu@yahoo.in

xiv

xiii

پنهنجي ڀاءُ

فريمنڊر مودي

مان ساهتيڪار يا ڪوي نه آهيان

وڌ ۾ وڌ منهنجي سڃاڻپ

سرسوئيءَ جي اڀاسڪ طور ٿي سگهي ٿي

مڃاڻي وقت کان کليل

ٽڙيل پٽڙيل پيل سڀ ٺاهي

هتي - هتي

ننڍڙي پستڪ جي روپ ۾ تيار ٿيل.

هيءَ سنڌ توهان جي هنن جي حوالي ڪريان ٿو

منهنجي پراڻا آهي،

ڪتاب ۾ منهنجي پڌ پريڪاشن کي نه ڏسجو

ڪوٽا جي پڌ جو آئند وٺجو

پنهنجي ڪلپنا لوڪ جي کليل

ننڍڙي دريءَ مان

دنيا کي جيئن ڏسڻ، ائين ڪيم.

جيئن ڄاتو، آئند پاتو

انهيءَ تي اکرن سان تلڪ لڳايو.

منهنجو چئنن، منن يا اظهار

منهنجو اصلوڪو آهي.

اهڙي منهنجي

ڪا دعويٰ نه آهي.

ڀڙهيل، ٻڌل جي ڇاپا ۽ پريڪاشنءَ کان به

اهڙا مڪت نٿي سگهي.

منهنجون رچنائون ڪڏهن به سارو جنگ ڪسوتيءَ تي

پرکيون نه ويون آهن. ان لاءِ انهن جي ڪامياب طرف منهنجو

ڏيان ويو ناهي.

سڀ رچنائون سرشمٽ هجن، انهن به ناهي

xv

پر ڪڏهن ڪڏهن ڪجي انب جو سواد به

انڀا طرح جو سواد ڏيئي ويندو آهي

انڀن پر ٿي ٿو سگهي!

مڃتا جي ڪلپنا ساهتيڪارن کي مون پڙهيو آهي

مڃتا جي ساهتيڪارن ۾ هڪ مانجهيءَ

شري سويش دلال سان ساهتيڪار ڇپا جي دوران

منهنجي اندر وسيل ڪوٽا کي

هن ڀروڙي ورتو.

هن جي قرب وس ٿي مون پنهنجو

ڀاونا جو سنسار هن جي سامهون کولي ڇڏيو... کلي ويو...

هن جو اسرار جو ته منهنجي ڪلپنا،

ڀاونا جو سنسار پلي منهنجي پنهنجي دولت آ

پر اسين مڃتا کي ماڻهو...

خزانو الين کي پيو هجي، اهو ليک ناهي

۽. تڏهن منهنجن ٽڙيل پٽڙيل رچنائون

سنسار ۾ پنهنجو آڳوڻو ٺاهڻ شروع ڪيو.

سڀ جمع ڪندي ڪندي

آڳوڻو وڌو ٺهي ويو

شري سويش پائيءَ وقت ڪڍي

انهن مان ڪوئيٽون چونڊي ڪڍيون

۽ هڪ شليڪار وانگر

آڳوڻو ٻڌل ۾ منهنجي مدد ڪئي.

منهنجي رچنائون جو هي آڳوڻو

توهان کي دعوت ڏئي ٿو...

پل، ٻه ڀل آرام ڪرڻ پڌار جو

منهنجي هن آڳوڻي ۾ توهان کي ڀاو جڳت ملندو

۽ ڀاونا کي لهرائينديون

ڪوٽا سان مٽ

قدرتي ڀاڱا جي ڪلپنا شري سويش پائيءَ ڏني،

مون کي وڃي، توهان کي به

پسند پوندي...

20-3-2007

xvi

فهرست

39	15. اُتو	iv	يومينگا : ديوي ناگوالي
41	16. ڪارنل	viii	پيش لفظ : ڊا. انجنا سنڌي
43	17. ڪريا پت	xv	پنهنجي ڄالهر، ٽرينر مودي
44	18. سوڙهيان	21	1. ڏشمير
45	19. مٽي ۽ جو مٽ	23	2. ڦوچتو
47	20. گريو	24	3. اسپن
49	21. مٽي ۾	25	4. ورتاپ
50	22. ٿل ڇڙي	26	5. سمورو سنسار
51	23. مٿورو	27	6. ڇ
52	24. ڇڏيو	28	7. اسپن نه
53	25. نه ڄاتو	29	8. آفت
54	26. چنر-ڇاڻا	30	9. آس
55	27. ٻولي بسنت	32	10. تاب جي ڪمي
56	28. توکي مبارڪ	33	11. اُتو ڇا؟ وڃي سويڪار ڪريو
57	29. تصوير جي عي پار	35	12. اُتو وڃي
59	30. منظر	37	13. هڪ ڌي ڳوڙهو
60	31. ديهه جو ڪير ديهه ڪري	38	14. اهڙا ماڻهو
61	32. نرمدا		

xviii

xvii

87	52. رهسپر	62	33. زندهه دل
88	53. رهسپر پارڪ	63	34. لڪار
89	54. شاد ڪي ڀاڱي	65	35. پوپٽ
90	55. ولندي ماترم	66	36. سڃاڻپ
91	56. وهڻ ۽ وڃڻ	68	37. شفاف
92	57. وسيم ڪاري صبح	69	38. انتظار
93	58. پيڙا ڪي وهڻ ڏي	70	39. پريو ڪريا
94	59. شد	71	40. ڪوشش
95	60. سنائن مونس	72	41. پراڻا
96	61. سڀني جا ٻچ	74	42. پريم
97	62. ٿال ميل	75	43. ڪشمڪش
98	63. ملاح	76	44. اڌ واٽ جو
99	64. سنڪلپ	77	45. سهنجو من
100	65. ياد	78	46. من سان سمريڻ
102	66. هندو-هندو منتر	80	47. منتر
103	67. يار هين ڏشا	82	48. مانا، مونتي ۽ ڳوڙا بگش
		84	49. مايا
		85	50. ملڻ ڏيو ميلي ۾
		86	51. ياترا

xx

xx

1. ڏٺو

ماڻو جي مڃاڻي ڪرڻ، ميل هي ملندو رهيو،
پر ٻين سان گڏ مان، خود ئي
اندروني پيڙا ڏهندو رهيس.

هي سڀ ڪجهه لائني آهي
۽ ڪجهه ته پهرين کان ٻاهر آهي

ڏٺو ڏٺو ڏٺو آهي،
ڌرتي منهنجي جهڙي آهي!

ڌرتي هيءَ سهڻي آهي،
اک هيءَ ڏٺو آهي.

سائي - سائي ماهر تي اُس ٿلهي رهي آهي هتي
اُس جو تيج ٻڪل به سٺو ٿيو وڃي

آڪاش ته پوءِ آهي
هيءَ ڌرتي به ادب آهي

آڪاش ۾ اندر ڏنل ڦهلاتي، مستي ۾ هلندي
هو! ۾ رنگن جو آڪار ڇڻي ٿي

ڪنهن جنم جو هي ڀيرو آهي
ڏٺو ڏٺو آهي، ڏٺو آهي.

سمندر هي اُچل کائي ٿو، اوچن لهرن ۾،
ڪنهن کي خبر ڇا ڀريل آهي ڪڪرن جي وچ ۾.

بيحد! ڀرپور هي سوال آهي،
ڌرتي هيءَ سهڻي آهي.

اک هيءَ ڏٺو آهي! 22

اک هيءَ ڏٺو آهي! 21

2. اوچتو

اوتدھ جي ڪاٺر تي
مان هڪ سوور ٿو چڄيان
سوور تي جهڪندڙ هڪ ٿاري
پنورن جي ٿڻ - ٿڻ تي

پهرين اوتدھ تي هڪو ڪرڻ لاءِ
مان ٺاهيان ٿو هڪ ڇنڊر
ڏيان ٿو ان کي ٺهرو، آساني رنگ
سوور جي شانن جل جهڙو
اوچتو...

وڻساک جو پهرين وارو سج
ڪاٺر کي ساڙي رک ڪري ٿو ڇڏي
۽ منهنجي هڪ ۾
ڪنهنجي وڃي ٿو برش -
ڏيڏر جي ٿان ٿان
موسر جا سينا
سپن جي موسر
سڀ ڪجهه ٻاڦ ٿو ٿي وڃي!

3. آسین

اسين زندگيءَ جا جگري يار آهيون
اسين چلڪندڙ پيار آهيون.

نه ڪو روڪي، نه ڪو ٽوڪي،
اسين من هوجي درٻار آهيون.

من ٿيندو آهي نه اڏامندا آهيون،
يا درياھ ۾ وڃي ٿي ڏيندا آهيون.

اسين پريت جي مٿان سڄ پلجي
وڃ رات جو اُڀرندا آهيون.

نه ڪنهن جي ٽندا، نه ڪنهن جو سنڪوڇ،
اسين پيار جي وڃندڙ ڌارا آهيون.

سياڻا اسان کي چريو چون ٿا،
هو سڄا اسين غلطا نه آهيون.

هڪ وسيع درياھ اُچل ٿو کائي،
اسين لائني پڻ، اهڙا پاڻيءَ جا ٻڏندا نه آهيون.

اسانجو ڪٿي ڪو ڪٺارو آهي،
اسين ته درياھ جي وچ سير آهيون!

اک هيءَ ڏٺو آهي! 24

اک هيءَ ڏٺو آهي! 23

4. وِڙلاپ

تنهنجي باري ۾ ڇا ٿو
۽ من جي هماليه کي
ڇوڻا پيهي
تو کي ڏٺو ۽ منهنجي اکين ۾
چنڊ اُسرِيو
منهنجي اندر
چنڊن جو دغ مهڪيو
تون ملين ۽ منهنجي روم روم ۾
سڙڻ جا ڀرپٽ لڏي پيا
پر ها...!
هي ڀرپٽ ڀانهر جي رهيا آهن
چنڊن جي مهڪ
تن کي ساڙي رهي آهي
۽ رک ٿي ويئي آهي
سڄي جي سوغات
پري ڪناري تي
منهنجي اکين جو چنڊ
اُٿل تي وڃي ويٺو آهي
تو بنا
منهنجي ٻيڙيءَ کي ڪناري وٺي وڃي
اهڙو ماڻ ڪڏهن ملندو؟

اک هيءَ ڦليل آهي! 25

اک هيءَ ڦليل آهي! 26

5. سمورو سنسار

ڪلهه جي رستي جو اڏت اچي ويو
اُن جي ڇڪي بيهڪ تي اُڀريو آهي
اڄ جي صبح جو رڻ
هوا جي ٺاريءَ تي جهولندو آ
ڪرڻي جو گل
گدا من ڇاهي ڀل ڪرڻي هجي ڇڻ
پکي ڇاڻي ۽ سان جهنگل ۾ ڦهلندو آهي
مان کولي ڇڏيندو آهيان سڀ دريون
استيتو ايترو سهڻو ڪڏهن نه لڳو
مان منهنجي شير کي
من کي، هردي کي
پريو ڪو ڀرسان کي جهنڊو آهيان
۽ سمورو سنسار ڇڻ
منهنجي ڀاڪر ۾ ڀرجي ويندو آهي.

1

6. اڄ

هي هو، هو هو،
هيئن هو، هوئن هو،
هتي هو، گتي هو-
هتي هو
’هو‘ جي من ۾ هو!
ڪنڊهرن جي ڏنل شان شوڪت
۽ گهلين ۾
ڪاٺي ڦٽل آهيون اسين
ڀاڄون جي ڀرپٽ سمان
ماڻهي ڇڻ
ڀوت ڀرپٽ جي ڇاڻا ڪڍي
پنگندڙ انڀاس جي
آڪا
آڪا امر آهي...
امرتا کي به ڪي
ورتمان جي ڪاڀا،
ايندڙ سڃاڻي ۾
امر ٺيڻ لاءِ
مڏريل ڪلهه جو ايترو
موهه رکي
اڄ کي
اکين اڳيان دوکو ڏيکي
جيئن جو سڪو ارت آهي؟

1

اک هيءَ ڦليل آهي! 27

اک هيءَ ڦليل آهي! 28

7. اسين ته

سنڌيا ويل، مان من موجي رهان اڪيلو،
منهنجي تن من ۾ اُڀري ’ترڙينتر‘ جو ميلو
ڪنهن سان ڪجهه ڏيڻو-وٺڻو ناهي
ڪڏهن نه ٿيندو تنهنجو-منهنجو
هن دنيا ۾ جيڪو ڪجهه به آهي
اهو آ منهنجو اسانجو.
رستو منهنجو سڌو-سوالو، نه گردِي نه موڙ
سنڌيا ويل، خانہ بدوش رهان اڪيلو.
نه ڪو پنڪ، نه ڪو سڀرداير،
منشيم ته بس آهي منشيم،
روشنيءَ ۾ ڇا فرق پوي ٿو،
ڏيڻو هجي يا لالعين.
وڏن وڏن جهوپرن وانگر، ڪڏهن نه لڏڪبو،
سنڌيا ويل، خانہ بدوش رهان اڪيلو.

1

8. آفت

سورهن ورهين جي رويوان ڪنبا جهڙي ندي
 اڄ فسي ۾ واٽه بڻجي پئي آ
 برسات جي ڪارڻ تمام گهڻي بيضابتي ٿي پئي آ
 اُن کي نه لڳ آهي، نه ڪنهنجو شرم
 پنهنجو وس وڃائي
 پاڻ اُستريءَ جيان
 عجيب وهوار ڪري رهي آ
 ۽ شايد، هن کي خود به خيال نه هوندو
 ته هن جو
 جل اهڙو نرڙو، ڪلور ٿي ٿو سڀي
 جو ٻولين جا ٻوٽا فرق ٿو ڪري
 جنهن ۾ ڪيترائي ئي ٽش ٽرن لڳا
 ڪيترن جا ساهه گهٽيا آهن
 آخري رڙ، بسوسي...
 جل ۾ جل ٿي
 وڃي رهي آ
 وياش ڪندڙ پر ڪرتي
 اسانکي پنهنجي بدنرسي سڃاڻپ ڏيندي آ
 ها، جل ۾ جان وٺندڙ جنون جو،

اڪ ميه ۽ ٽيهه آهي! 29

9. آس

اُڃاڻي جي آس رکي
 اوندھ کي پٺتي ڇڏيو
 مون اوندھ کي چندي ڇڏي
 اُڃاڻي جي چمڪ ڪٿي
 اوندھ کي ڇڏيو
 مون اوندھ کي چندي ڇڏيو.
 ڪاڌ ڇڪر جي ڪارونھن کي چوريس
 اُڃاڻي جي هيٺ نه آهي عا حد
 جوت اڄ پرگهت ٿي اُٿي آ اٿين
 چڻ نون رنگن جي ڀرن وارو
 اُڃاڻو ٿي اُڃاڻو
 لڄ اُڃاڻو ٿي اُڃاڻو
 اُڃاڻي جي آس رکي
 اوندھ کي چندي
 مٽي هڪ، مٽ به هڪ
 ۽ ڀرنگيءَ جو پنڌ به هڪ
 مضبوط ٿيڻو ۽ مضبوط ٿيڻون
 آهي جيون ڀر جو هڪ ٿي وينس
 ٻري ساڻ کي ته سدائين جي آءِ
 لڙائي ڇڏيو آهي تالو
 اُڃاڻو- اُڃاڻو
 اُڃاڻي جي آس ڪٿي، اوندھ کي چندي

اڪ ميه ۽ ٽيهه آهي! 30

نالي- ناموس جي ڪا پڪ ناهي
 ڪو پسند يا ڪو ناپسند ناھي
 رهي آ هردي ۾ سدائين ڪميا
 هردي جي سطح جو راج کي رکڻو
 اُڃاڻو- اُڃاڻو
 اُڃاڻي جي آس رکي
 اوندھ کي چندي ڇڏيو

10. تاب جي ڪمي

تاب بنا مائهوءَ جهڙو ماڻهو به
 هتي سگهندو آ
 منهن جهڙو منهن جا لاو
 هڪ ٻئي کي سراپ ڏيندو؟
 پاڻيءَ کي تاب نه ملي نه
 وڻ- ٻوٽا پڻ سُڪي ويندا آهن
 ڪڙن جي وڻ تي ويهي
 پوءِ ڪوئل ڪيئن پنجهي ڪيت ٿايندي؟
 ماڻهو- مائهوءَ کي ٺهري ندي
 پوءِ جو ڪندو آهي اُن کي اڻ ڏنو.
 تاب بنا مائهوءَ جهڙو ماڻهو به
 هتي سگهندو آ
 بنا ڀرپور پنڌو بڻجي ماڻهو، اچار
 چڻ پئي جو غلام ٿي ويندو آ.
 واٽ جي هڪ ڏور سان
 پل کي پل سان ڪيندو آ
 مسڪراحت جي ڀري ڪٿي
 ڇپ چاپ ماڻهو ٻوڙ هن کي ڪٽيندو آهي
 تاب بنا مائهوءَ جهڙو ماڻهو به
 هتي سگهندو آ.

اڪ ميه ۽ ٽيهه آهي! 32

اڪ ميه ۽ ٽيهه آهي! 31

11. اٿو لال ! وڃي سويڪار ڪريو

مٽيءَ ۾ ڀريل پيرن جو ٺاهي ڪم هڻي
آهڻي وڃي سڀو تن جو ڌار
گڏن پيڊي وڃي توهڻا سال آهي
’ڌرتي جي سڀلو
ڌرتيءَ جو آ مشڪل ويٺو.

ڌرتيءَ جو آ مشڪل ويٺو
ماڻهو سڀ مڏجي وڃي
اڄ جنگار جو ڪريو سوانگت
اڄو، اڄ جنگار جو ڪريو سوانگت
اڀرڻ - دويش کي ڇڏي
غورن جو هي مٽي ٺهي
اٿو ڄاڻو، ڏکو، ڏکو
هڪ ٻئي سان مڏ رهو
اڪيلا نه رهجو
ڌرتيءَ جو آ مشڪل ويٺو
ڏکي ماڻهو، ڏکيو جيون
من جو ٺهيو پندمانس
ڇهرو علحدو آهي سماج جو
پوءِ به نه آهي اٿو ڪو
پر پنهنجو اندر ڀريل آ
ڌرتيءَ جو آ مشڪل ويٺو
ڌرتيءَ جي ڏاڍ کي مٽي ٺهي لٽايو.
هندو ٽي ڀر ڪنهن ويٺو،
هڻو، هڻو ڪنهن ٺهين راهه تي
سڀنا ڪجهه سينٽاريل آهن
ڌرتيءَ جو مشڪل آ ويٺو

اک هيءَ قديم آهي! 34

اک هيءَ قديم آهي! 33

12. اٿو وير

سڀنا... ٻاهر جي راڳ ۾
لڏاڙيا ويا آهن
انڌن پائڻيڙن هٿان
مٽ پيٽي، موت جي پيٽي ٻڌي آ
مٽ نه، سر ويا آهن
هماليه جي ڪڪ ۾ جهنگلي ٻاهر لڳي آ
هن جهنگلي ٻاهر کي وسائڻ لاءِ ڏکو
۽ ايشور ڪرپا ٿورو.
اهي وير آهن نه ڄاڻو
آسام ڏکي رهيو آ
ڪسيبل ٻارن جي چمڪن کان
آچار مٽي آهي سڀت پيٽي
پنٿا تي ٻرندي
اٿو... وير ۽ ڏير...
آسام کي نه
دش جو سڀاڻ سڙيو آهي
اٿو وير ۽ ڏير
ڪانگرا سرير ۾ سمائجي وڃي
اُن کان پهرين اٿو
وير هال نه ڄاڻو!

تند جي چادر ويڙهي
سمهندا رهيا سرير
وير توهان اٿو، ڄاڻو
جيئن چمڪندو هو ڪمير.
آسامي ٻاهر جا
ڏکندڙ ڄار هو مٽي آيو آ...
پالي سان ڀريل اهڙن ڪرڻن کي
ڍال پٽائي ڏيو لڪار.
ديوي ڪاماندا جي
ٻاڪارڻ کي ڪنن ۾ پري ڪري ٻڌو
ان کان پهرين ڄاڻو ته
ڪجهه ڪيو سڄڻ ۾ ايندو
ان کان پهرين اٿو...
رڪمليءَ جو روڻ پٽي
دواڙڪاڻا ٻڌجي ڏکو
پاڻ وقت وقت رهيو آ ٿورو
سدرن چگر ٿئي ڏکو
هال بنسري بلجي نه وڃو
او وير هال ته ڄاڻو.
ها، واڙي ٽپڙون ٽپڙون بلجي وڃي
ان کان پهرين ڏکو ۽ ڄاڻو
جيئن مانوئا کي ڪٽي
لڳي نه وڃي ڪو داغ

اک هيءَ قديم آهي! 36

اک هيءَ قديم آهي! 35

13. مک اڌ ڳوڙهو

اڳاڳا اچن، اچي ڪري وهي ڏجن
جڏي وهي اکين ۾ هڪ اڌ ڳوڙهو

ڏيڻ ٿيل ٿڙڪڻ ۾ نه پٿرن جو بار آهي
ڪنڊ تي ستار، جهن جهن ٿيل سڀ نرون آهن
پورن ٿڪيل پرنڊون آهن، ڪٿي نه وسارين آهن
اکين ۾ مس هڪ اڌ ڳوڙهو رهڻي وهي.

شيشي جا ٽڪور، ڪڍسائين بهائڻي رکڻين
آڻاڻون، آميدون ايتريون جو ڀرڻا ٿي ٿي
رهندڙ پٺي ۾ دستخط نه لهندا آهن
اکين ۾ مس هڪ اڌ ڳوڙهو رهڻي وهي

شيدل ڳاڙهه، موسي پيهڪ اڳندا آهن،
گند جي راجن مي ڪندا ڳڻندا آهن،
هن بن جي اڳيان ۾، هال ڪوبه نه ايندو
اکين ۾ مس هڪ اڌ ڳوڙهو رهڻي وهي.

14. اهڙا ماڻهو

ڇوڻو هو چمي، اُتي ڇڻاڻون ڪين
نه ڇوڻو هو اُهو چيو
اهڙا ماڻهو هوندا آهن هميشه
ڪڪ جيري مله جا

آواز جون آڇون مٿي ڪريو
نه جو ڇوڻو آهي، چئي ڇڏيو
ڇڏي مانڊ جي آڇمير تي
تاب جي سهڪ ۾ ساڙيو
جڏهن ويهڻو نه آهي آساني
شوشامند جي دلچ ۾
ڇوڻو هو جتي، اُتي ڇڻاڻون ڪين
نه ڇوڻو هو، اُهو ڇڏيو.

ڪلهن جي ٽنڊا ٻڌڻ
۽ ماڻ رهن، پاپ آهي،
سڀه ٻول سوڪار ڪري جو
اها سڀ تماء صاف آهن
هو اچي ٿر ۾، وڻ جو ٿڙو
مس ٿي لڳي
اسڪ ڪاڻ کان ڀر ڪري ۽
ڪو ڪوڙ نه ٻولي.

اک هيءَ قديم آهي! 38

اک هيءَ قديم آهي! 37

15. اُٿسو

پست
مهنجي آءِ بلند اڏام جو اُٿسو
مهنجي سج جي پاسي جو ڦير

پست
مهنجي سحر جو عيش
مهنجي آئي ڏور، مهنجي هڪ ۾
ڌرتيءَ تي ٻيهر
۽ ڪاش ۾
سڄو پئي هجي اکين
منهنجو پست..

گهڻن پستين جي وچ ۾
مهنجي پست اُٿهجي ٿو
ڪنهن وڻ جي ٽارين ۾
ڪٿي ٿاڻي ٿو

پست،

جڏن ته مهنجو گائيتري منتر
اسر هجي، دلوان هجي يا فريسي هجي،
سڀني کي ڪاٺا ٿين پست،
ڪا ڪرڻ ڇه ٿيند ايترو آ،
اهو آفت نه

اک هيءَ قديم آهي! 40

اک هيءَ قديم آهي! 39

16 ڪارگل

ڇوڙ ٿڌو ٿي سڄو سڀا ڏي
پنهنجي اک جي پٺئين سان
موت جي ڪڪڙ وارا
وٽر ڏنا
۽ نمراڇ ڪي
اٿين وٽن جي چوڙن کي چمڪو
ڏنو هو

دهڪندڙ اٿرن جيان
وٽر جوانن جي گرم سواس سان
گرڏڙ برف
ڇوڙ ٿو ڀرجي پٽي وهي
ڇوڙ جي رڱنار ۾
سمائل هو
سٽالڻ
سٽالڻ

ڀارت جي ڀار ۽
ڇوڙن جي ڪڪ مان
ڦٽي رهيو هو
ولندي ماترم جو گيت

ڪر ٿل
اک نه وڌو هوس
ٿڌيتر چل
ڏڏهن
مهاراجا جي
معد مون تي
دل کولي ڏنو هو.

اڄ
هر چوٽيءَ تي
گرجي رهي هئي
پير، پنڌون جي گوبيءَ سان
برف جي ڇڙن تي
دهڪندڙ اٿرن جيان
سڱا جي جوانن کي ڏنو
هتي

هر جوان
ڪسڻ هو
هڪو پنهنجي اڄ کي به ڏيئي رهيو هو
پنهنجي رت سان هن کي ريج ڏيئي رهيو هو
هين
انسان جو سڃاڻو
مرحبالڪي نه وڃي
هر جوان جي اک ۾

اک هيءَ ٿلهه آهي! 42

اک هيءَ ٿلهه آهي! 41

18. سڙا پيمان

”هونءَ موليٰ ڪوٺا ڪ ٿي“
اٿيءَ ڪري اسانجو سڄو ڇوڙ ڇڏي آهي
سڄي ئي ته اسان جو سڙا پيمان آهي
مڃوڙي نه آهي!

سڄي نه ڇڏي
ته ڪوٺن جي ڪوٽ کي
مئل مڇيءَ وانگر
ڪاٺ ۽ پٽن هڻي ڪري ڇڏيندو.

اُهو هن جي پٺيان تي سڃاڻ
صبح، سويل ۽ ڀرندا آهن ڪاري سڄي وانگر

سيه ڪا سٽياگرهه ٽاڳين
پنهنجي ٻانڱر ۾
اسان کي ملندا آهن
بنا پيرن هلندڙ
راهنجن جي پيرن ها ناهن
قلط پيرن، ٽولپون!

اک هيءَ ٿلهه آهي! 44

17 ڪريپڊ

منهنجي چوڌاري
ٽاڻو هڪ شين جو چڪر
پوءِ اُن چڪر کي چورس ڪريو
وڙي اُن چڪر جي چورس ۾ جڙيون رنگه ٻڙنگا
بلورن جهڙا شين
هن تڙيلورن جهڙا!
ڪاٺج جا شين
سڄي جا شين ۽ ٽاڻج جهڙا!
يا پوڙي ڏم جهڙا!

مٿين جي چوڌاري
ڇڪيو لڪهين ريتا
رڳو مريدن رار جي
نام جي آسپاس تڙنگا رهو
ٻڙي-ڦرڻ جو ڪيل
۽ ڪريپڊ تي رڳو مڪر ۾
۽ پوءِ ناهيو
هڪ انهن چڪر!

اک هيءَ ٿلهه آهي! 43

19. ڪٽيءَ جو گيت

برهر ٿئي ۽ هي ڌوڙ
 شام جي سچ جي سوانن کي ڪنيسائين لڏائيندي؟
 سچ جو نڪو سواس
 سڌيءَ جي صبح کي ڪنيسائين ڪنبدو؟
 ڊيپريءَ جو سچ
 قناري واٽ کي ڪنيسائين شڪ ڪندو
 هاڻ نه رڙجي، وڃو...
 ميهنجي سُڪل بيءَ ۾
 ٻنڌيون پوکڻ پند ڪريو
 ڪنهن جي مڪڻ جهڙن ڪومل پيرن مان
 هي ٻنڌيون ڪون پوکڻ لڳن
 اُن تان پهرين پند ڪريو...
 موتني مڇرين جي منگي مٿان
 گذرندڙ ڪرڻن جا گيت ٻاڙا آهن
 بلبل اُس ۾ پتھر وهائيندڙ
 پور هيئن جي پتھر مان ڇمڪندڙ
 ڪرڻن جا
 گيت ٻاڙا آهن
 موتني موڪل ڪرڻي آهي
 ٻارن جي مڪڻ جهڙن دري پيرن مان
 اڏامندڙ مٽيءَ جي ڪٽڻ ۽ پرهر ٿئي جي ڌوڙ سان
 موتني هڪ آسرها ٺاهي آهي
 موتني رفتار جي تصوير چٽڻي آهي
 پر ڪي ڪا روپ ٺاهڻا آهن
 هن تصوير جي رنگ-روپ ۾ داغ آهن
 اهي داغ

اڪ هيءَ ڦليل آهي! 45:

اڪ هيءَ ڦليل آهي! 44:

مٺي پر ڪي ڇا بي ڍول
 پيارينا روپ ٿي آهن نه؟
 هي ٻيو ڪنهن ٺاهن
 اسانجي دوا ۾ ان پوکيل
 سُڪل مڇرين جو ٿي نٿو ڪو آهي
 مرم مڪڻ جهڙن پيرن سان اڏايل ڌوڙ
 اُٺيءَ ڪون سان لڪ پٽ آهي
 ٻيئيءَ ڪري هي داغ آهن.
 ڀڄي ڇڏي ڇڏي ڇڏي
 اها ٿي ته ٺاهي آهي.
 هاڻ
 هن داغ کي روپ ۾ ڪهاڻي پند ڪريو
 موتني ته پهرين جي گرم سچ جو
 گيت ٻاڙو آهي
 اُهي ٻارن ۾ نڀڻ پند ڪري
 جون انهار ڪر
 ان تان پوءِ جي آڻين ۾ داغ
 نه هوندا
 پر هاڻ
 اُن تان اڳ ته ڪيترن ٿي ٻارن جو
 گرم گرم خون
 انهن ٻنڌين کي سارڻ لاءِ
 وهيو هوندو...!
 اڪري ڇوان ٿو
 ٻنڌيون پوکڻ پند ڪريو
 موتني مٺي-پر ڪي ۽ جو گيت
 ٻاڙو آهي...!

20. گربو*

ٻاڙي ٿي جو گربو
 اُن ۾ ماڻ ملڻي ٿي جو گربو
 گربو ڪهرات جي اداسي جا گير ؟
 گهمي ٿي جو گربو
 ۽ ڇوڪري ٿي جو گربو
 گربو ڪهرات جي اباڻي جا گير ؟
 سچ ڇڏي گربو
 ۽ ڇڏي ٻي گربو
 گربو ڪهرات جي اباڻي جا گير ؟
 ڏينهن ٻي گربو
 ۽ رات ٻي گربو
 گربو ڪهرات جي اداسي جا گير ؟
 سڪرندي ٻي گربو
 ۽ پر ڪرڻي ٻي گربو
 ٻانڌري ؟ گربو، مڙوڙ پڪ ؟ گربو-
 گربو گيت آ
 گربو سڀني آ
 ويڙ جو ٻي گربو، امير جو ٻي گربو

اڪ هيءَ ڦليل آهي! 47:

اڪ هيءَ ڦليل آهي! 48:

*ڪهرات جو لوڪنريه لوڪ-موتيه

21. گيت ۾

پکي! جي ڀڙن ۾ آڏو گهٽ
۽ گهٽ ۾ ڪوئل ۽ ٻٽل ٻي ٻولي
اُن جي هڪ پنکڻ ۾ ڏرتي جا پورا آهن
۽ ٻيو پنکڻ آڪش کي ٽوري

پنهني ۾ عذ تي سڄي ٺاهيان ٿو
۽ ٺاهيان ٿو پوئو جو چنڊ
سهنجي عذ تي لهرائي ٿو وڻ
۽ وڻ تي ماوا ٻڻ
پنهني جي پاٽ جوڙي ٻڌي ڇپ
انهيءَ کي جهڙي جي آڻڻ جا ٻاڳي

هڪ پاسي ريگستان ۽ ٻئي پاسي درياھ
ٽئين پاسي لڏين جي ٻي
ڪنڊ ۾ نه اهڙي هڪ پياس آهي شريشا جي
جا لڪائڻ سان نه لکي

اکين ۾ آڪاش کي کڻي ڪري هڏن
پر ويٺو آهڻان مان ڏرتي ۽ جي ٿوڍ ۾

22. گل ڇڙي

تھري بدصورت ڪاهي پئي آ
مانو کي مانو جي سڃاڻي
افراقري هر تھري آ.

مولڪي نه ٿي ٻڌڻو ٿو
پر ٻي جو اُنڀڻ ٻڌڻو آ
جي مانو-مانو سان ملي تہ
عجب-عجب جهڙي اُمت تھڙي آ

پر دلي آڻڻ جو ڪو ارڻ نه آهي
ڪتاب پڙهي اُسرڻ هٿ وٺرف نه آهي
مشڪلاتون سڀ ٿمون دور ۽ انسان کي
هڪ گل ڇڙي ملي آ.

اک ميءَ ٿيڻ آهي! 49

اک ميءَ ٿيڻ آهي! 50

23. گورو

مولڪي سدائين کان فخر آهي نه مان مانو آهيان
۽ هندو آهيان
پل-پل اهڙو اڇو ٿيندو آ
نه وهال، ورڻ سڌو آهيان

ڪنهن کي نه ٿيڻ ٿو اڳيندو ٺاهان
بس ڪندو آهيان سڀني کي گڏ
پسند آهي فقط مانو جو ساڻ
کڻي ٻيڙي سڌي ٽپڻ
نرمڌا جو پاڻي سهنجي ٽپڻ ۾
مان ٿل سي ٻيڻ هڪ شمع جي ٻوٽ آهيان
مولڪي سدائين فخر آهي نه مان مانو آهيان
۽ هندو آهيان!

اک ٻئي ننڍي ٿي
پر درهتي هجي وهڻ
سمجھ ٿيڻ جي ڪا گهٽي نه آهي
پر اڳڪول جد-جد! هوند! آهن

سڄي، بادل، ترهڻ، ٽڪيڻ
مان پنهنجي ٽپڻ جو اندر
مولڪي سدائين فخر آهي
نه مان مانو آهيان
۽ هندو آهيان.

اک ميءَ ٿيڻ آهي! 51

اک ميءَ ٿيڻ آهي! 52

24. ڇڏيو

ڪڍا ڇڏيو، مڙيا ڇڏيو
وسر ۽ پر ڇڏي ڇڏيو
ٽڪا ڇڏيو، ٻيڙا ڇڏيو
سڄا نرم-نرم ڇڏيو.

رات جو پٽڻ! ۽ آوارا پٽو
رات جي ٻيڙا هٿ ٻڌڻ اڳي
واڻي ڇڏيو، مڙيا کي ڇڏيو
پر من هو به بلبلاد ڇڏيو.

ڪنهن نه آهي، نه نه سهرڻ
۽ جي ڪو آهي نه به سڄي-ناهي
اُن چرچا جي ڪمڪش ڇڏيو
'ناهي' جي 'ون' کي هٽڪو ڪري ٽٽو!

25. نه چاتو

هيءَ سچ موٽي پسند آهي
پيمڻجي ستن ٿيوڙن جو لغام
هڪ ۾: ڪندو آهي
پر هن ڪنهن به ٿيوڙي کي
ڇهيوڙڪ مارڻو هجي
'ڪن چاٿڻ ۾ آيو ٿا هجي'

پاڻچوڻ ان جي
سچ جي مٿي
سچ جي مٿي
سچ جي دٻا
سڀ يڪدم برقرار
فيلڊ پر ٻي

26. چتر-چايا

ڪامياب ٿيس ته ڀرڪا جو پاتر
ناڪامياب ٿيس ته ڏيا جو پاتر
ڪاميابي: ناڪاميابيءَ کان ڀر ٿي
ٽئين ڪٽاري تي بيٺي رهو.

ڪٽرڻا من ۾ سمائجي نه ٿي
۽ فريسيءَ جي ڇو لٿي پرواهه؟
جيون سمورو جي ڪٽري
مان ڇاهيان ٿو صرڻ.

ايشور جي چتر چايد ۾ هرروز سڪان ٿو
مان ته آهيان هڪ وڏي ڀار تي
ڪامياب ٿيس ته ڀرڪا جو پاتر
ناڪامياب ٿيس ته دما هو پاتر.

نبد! کان هيءُ ڪرو درياھ
پان ٿوريءَ جي مٿي مٿي وائي
بٽي سڪار ڇوڏون آهن
اسان تي ته ڪاٺم رکڻي آ، اهڙي ڪٽاري جا نه ٿئي

پراڻا بس ايتري ته جڻم جي ميدان ۾
ڪسي نه هيءُ شريڻ
ڪامياب ٿيس ته ڀرڪا جو پاتر
ناڪامياب ٿيس ته ڏيا جو پاتر

اڳ هيءُ ٿيڻ آهي! 54

اڳ هيءُ ٿيڻ آهي! 53

27. ٻولي بست

اڏت ۾ آڙهي ۽ آڙهي ۾ اڏت
خزان جي دل ۾ جهڪي بست

عمر سورهن سال
ڪنگي ڪوئل جي ليم
ٽيسوءَ جي ڪن مان ڇلڪي ڪنهن جي بزم
پلي لنگدا هڃن رڪ
پر آهن اندر سي امير
خزان جي دل ۾ جهڪي بست

اڄ ته ٻن ۾ ڪنهن جو وهڻ
هڪ هڪ دڻ ۾ ڇڻ ٻري ٿو ڏيڻو
آشپروان ڏيڻ لاءِ اچن ٿا سدڻ
خزان جي دل ۾ جهڪي بست!

28. توکي مبارڪ

هن کي نون پگڙن جوين ٿو
ٻا پٿر تي ڇڻ
ٻا بادل کي آڪاشي ٽهنج
ٻا ڪمڻ تي ٻيڙ چونڊڙ آهن
ان سان ڪنهن کي ڪو نري نه ٻوي.

تون اڏاهه کي سچ ڇڻي سگهين ٿو
۽ ڏينهن کي رات
بسند کي پنهنج
۽ سمند کي سڪرا
ٻا جيون کي مرڻيو ڇڻي سگهين ٿو.

هي سڀ ٽهنجي وائي ۾ هو ڏسڪرم
توکي مبارڪ
ڇو جو-

پر ڪٿر تي ته رهندي آهي
اهڙي جي اهڙي
ٽنڊر سندا ۽ ڏيڻ

اڳ هيءُ ٿيڻ آهي! 56

اڳ هيءُ ٿيڻ آهي! 55

29. تصوير جي فن پار

درواري تي گيوم ڌار
تون سڀني جي آڇ ٿي وجهه
ٿيل ڪو اڙو سڀيه آهيون

تون مونکي تصوير ۾ نه
پسيمي جي شهاڻ ۾ ٻڌ
پوڄنا جي وستار جي شهاڻ ۾ ترس
منهنجي آواز جي پڙاڏي تي شجڻا
منهنجي اکر ۾
منهنجو ئي عڪس آهي.

مان پنهنجي تصوير ۾ آهيان ۽ نه به
مان پنهنجي پوسٽر ۾ آهيان ۽ نه به
ان ۾ ڪو وڙو
يا تضاد ٺاهي

تصوير آتما جيڙي آهي
هيءَ نه پاڻيءَ سان به آلي ٿيندي آهي
باهه سان سڙيندي آهي
اُٿا آلي ٿئي يا سڙي
بڏهن مونکي ڪڏهن به ٿيندو آهي.

تون مونکي
منهنجي تصوير يا پوسٽر ۾
بسڪار ٻولهي جي ڪوشش نه ڪر
مان ته پنداسن جي ڦندا ۾ ويٺو آهيان
پنهنجي آکر وڃو اس ۾-
پنهنجي ڏاڻي ۽ ڪرم ڪير ۾

تون مونکي منهنجي ڪرم سان ئي ڇڻ
گرم ٿي منهنجو جيون ڪاويءَ هي
ڪاويءَ ۾ ڇڏ جو آهي سڏن
نير ٿل نه آهي
زبردستي ٿيما سار

اک ميا ٿيند آهي! 58

اک ميا ٿيند آهي! 57

31. ڏيهه جو ڪر ڏيهه ڪري

ڏيهه جو ڪر ڏيهه ڪري ٿي، من ڪري ٿو من جو ڪر
اوتاهي جي آڇون ۾، مان ته ڏسندو ڳو رهان سينا رام
واڻيءَ يا ويٺا وڃي ٿي
مڏيم - مڏيم سر جا ٻن ٿا
هر ڏيهه منهنجو جي رهيو آيس هڪ سندر تنهنجو نام
ڏيهه جو ڪر ڏيهه ڪري ٿي، من ڪري ٿو من جو ڪر.

ڏيهه من ۽ هر ڏيهه ۾ اُن کائي ٿي
پوئس جي سناوڻهن ٺڪرين جا ٻج
اڪين ۾ هڪ سرشتي منهنجي
تري ٿي ۽ موهي ٿي
منهنجي هيءَ پوڏيا : جنهن ۾
رڳو پٽي راڻو راجا وار

ڏيهه جو ڪر ڏيهه ڪري ٿي،
من ڪري ٿو من جو ڪر.

اک ميا ٿيند آهي! 60

30. منظر

وڃي ها ناغ - ٻليجو
وينو آهيان هڪ وڻ جي هيٺان
سارڪ جو هيءَ گهر پون جي پستهي ۾ ٺڳي
ڇرو ٿو ڀيڪ ٽولي ۽ ٻي ڪري
پنهنجي گوسچ ۾ پونٿرو
ٿل جو رس سان سر ڪري

اڳاٽو هن منظرن سڙ
اڪر ملي ۽
نام لبي
۽ منهنجي اندر هڪ ڇوري جو ٻورو وڻ ٿيندو آهي
اوندھ ۾ ترندا آهن تارا گڻن سان
پونٿرون جا پلڪ سڙائي مان ته هو ۾ ترندو آهيان
ڇڻ ته چٽو مند - مند پر ڪاش ٿئي ٿي - ٿي ڪندو آهي
هڪ شڪت - پريل گيت سمان
سمجورڻ - سڄي پريت ٿئي
سوک جو هي ٿاهه هو ۾
منهنجي باغ - ٻليجي ۾

اک ميا ٿيند آهي! 59

32. نرمدا

نرمدا! فقط هڪ ٿڌي نه آهي
اسان جي صدي، در-صديءَ جي سادتا آهي
امر آرادتا آهي.

نرمدا! ثقلي تي لپل هڪ ليڪ ٺاهي
آتا سجرات جي هست ريتا آهي
پرچا جي ياکيه وڌا آهي

نرمدا! جي ٿرمل جل تي
ميو جي ڇڏڻ جي سوتش به ضد
تر توهان کي ڪير جو قسم
جيءَ نرمدا

گڏيءَ جي، نرمدا * ۽ مڻشيءَ جي آ
سردار جي سڀني جي سريتا آ
نرمدا

گهرات جي مزو آ
نرمدا! ڪل ديوي آ
نرمدا! وردايتي آ.

*نرمدا- گهرات جو مشهور ڪوي

اک هيءَ قديم آهي! 61

33. زنده دل

ياکيه کي ڪير تو ٿڃي هب
مان نه لڪار سويڪار ڪرڻ وارو ماڻهو آهيان
مان تيج اڏارو نه وسندس
مان ته خود کي پرندڙ «سڀين» آهيان

مان ڪهنجو محتاج ٺاهيان
مون تي پهمچو اڃالو ڪافي آهي.
اولهه جي ٿرڻن کي ڪٽي
ڪمل جي تيج جهڙو طاقتور آهي

ڏنڌ ۾ صمبڪي رڃي ٺاهي
مان ته آراد، زنده دل آهيان.
ياکيه کي ڪير تو ٿڃي هب
مان نه لڪار سويڪار ڪرڻ وارو ماڻهو آهيان.

ڪنڊليءَ ۾ وٽواس رنگ پسند ٺاهي
۽ ترهن جي اڳيان سڙ جهڳي ڏنو
ڪٽائون جي شطرنج تي
سڙي باري جو ڪل ڪيليان منو.

مان خود کي پهنجو وٽس آهيان
مان خود کي پنهنجو وارث آهيان
ياکيه کي ختم تو ٿڃي هب
مان نه لڪار سويڪار ڪرڻ وارو ماڻهو آهيان

اک هيءَ قديم آهي! 62

34. لڪار

ڦرا جي ٿڪار آهي
گڻن جي ٿڪار آ
رسو ٿيل راهون آهن
۽ پرڏ کي لڪار آ

سميرڏائين ۾ وڌيل ماڻهو
ماڻهو مان بچي نٿو ڏاڍو
سڌ ۽ موڙ سور سان
ڦيا آهن گهڻائي هنڌاها هجي.

اهيان جون اڳيون آهن ديوارون هتي
۽ سڀن جو سروماش آ
لڪار آ، ٿڪار آ.

براهڙيءَ جون ٽالهيون، اُڀريون ٿي رهيون
۽ ڦيڪت به پيسهندي رهي
سوداڻ جا بند دروازا ۽
هست، دويش جي ڪاهي باهي رهي
ٿڙهه چٽي پائي آهن
۽ سڀ هٿ اڏڪار آ
لڪار آ، ٿڪار آ

اک هيءَ قديم آهي! 63

من ٿڪيا آهن، من ٿيل آهن
ماڻهو- ماڻهو سان رڻو؟
اهڙو - آهي، پر عمر جو ساڻو
اڇلي رهي آ، اڙي برادر
پٽن تي ڀڄڻ ۽
اکيون ۾ ڏنڊا آ
لڪار آ، ٿڪار آ.

ڪنڌهن مان سي ٻوليون سڀا
جيتڻ ۽ تمام ڳروڙي
ڪنڊيل ڪنڊي واري
اڄ ڪل ڪل هردي سان
آفتن کي ڦيڻاڻي
بڏن کي تاري
هڪ ٻئي جو وٺي اڏار
اڃاڻي جو اوتار آ
لڪار آ، ٿڪار آ!

اک هيءَ قديم آهي! 64

35. پوپٽ

ٿل تي وٺئي، وهندي ٿي آڏامي وڃي
پوپٽ وري رڻن ۾ ٻڏي ٿو وڃي.

آس پاس کلي ٿو وڃي، خوبوءَ جو تلاءُ
اُن ۾ تري پوپٽ چڻ ڪا ٻڙي.

شڪر جو ڪوئل سچ اُڀري وڃي
ٿل تي ويهي، وهندي ٿي آڏامي وڃي.

عجب آهيءَ زمين، اڇل وڃڻ جي خارش
ڪو اچي ڪري هلي وڃي ۽ ياد ۾ جهٽي.

ڏور پنڇي ته ٿئي نه رڃي
پوپٽ وري رڻن ۾ ٻڏي ٿو وڃي.

۱

اک هيءَ ڦٽي آهي! 65

اک هيءَ ڦٽي آهي! 66

36. شجائپ

وقت، وقت جي مختلف شجائپ
ماڻ ماکيءَ جي مک آهيان
سردن جي صبح جو صبح
اندر ويساڪر (ميهو) آهيان.

مک پئجي ڇهي، ڪي
ماڻ ڪڏهن ڪڏهن نه وڃان
ٿل جي ويجهو ويهي ماڻ نه
ڪوشوءَ ۾ ڏاڪڻ تيان
مسٽ هو! جي لوڏن ۾
ٿل ٽپي آهيان
وقت، وقت جي مختلف شجائپ
ماڻ ماکيءَ جي مک آهيان.

باغ، پھچيو هتي، اُٿي راڻ به ٿئي
۽ رڻن ٿئي لپ،
پھل رسي ٿي نه هٿن
پر منهنجي ڏو مختلف آهن رسا
هولن ڏسو ته ڦاٿن، ڦڪڙ
پر من سان ماڻ نوائي آهيان
وقت، وقت جي مختلف شجائپ
ماڻ ماکيءَ جي مک آهيان.

۱

اک هيءَ ڦٽي آهي! 67

اک هيءَ ڦٽي آهي! 68

37. شفاف

اُٺاس جي رات جو رهيو، ڀريل مڻ
يا
ڊيٽ گهٽار جهڙي ماڻڪ رنگ ۾
ميهڙو وڙس ساھي

چل سمن هٿاف رهڻ ۽ وهڻ
جو آئسڙو آهي
آهو ماڻ جهليءَ طرح هائڻ ٿو.

مورم چل ۽
تلاءُ جي ڏيڙن جي سورم جو آياس
۽ سورم جي ڀيڻ تي ماڻ پٽيندو آهيان

انجا! جي سامهون اکيون ڪڍڻ
۽ ڏيڻ! جي سامهون اکيون ڪڍڻ ۾
آدم ٿي
سورم نه هڪڻ ٿي

پٿر ڏکي ٿو نيس ۽ ڏوڪر
پر ٿئي ٿو فرق ۽ سڪڻ
پٿر من ٺاهيان ماڻ ڏاڪڻيون
جي پوپٽ تي پچتاڻين

ڪوڏ هو منهنجو خدا خدا مان
سڀ جو ساڻي آهيان
وقت، وقت جي مختلف شجائپ
ماڻ ماکيءَ جي مک آهيان.

۱

اک هيءَ ڦٽي آهي! 67

اک هيءَ ڦٽي آهي! 68

38. انتظار

39. پريو ڪريا

آڪاش ۾
پير جهرو سچ اُڀريو
توڻ جهڙو سمورو ڏينهن
بلڪل ڪرپڙيو
آسٽل هو! وڻن سان مڌ
محبوب وهور ڪري ٿي
ڇڏين جو ٿي ٿي جي مريض وانگر ڪشمدي آهي
هارم - لاڇريءَ ۾ ڀڄندي آهي
۽ لٽي پوندي آهي.

هي ڀريو!
مان خود ڪي ۽ دنيا ڪي
خوش ڪري سگهن يا نه
پو توکي نه ڪڏهن به ٺاوان نه ڪندس
تمهجي ڪريا - ن ڪند! ٿل ٿلجي ٿا
اگر ڪا چتر ڇڏيا نه هجي
۽ پينڪر ٻارن تي رهي هجي، مڏهن
تون اُس ڀڄي ويجهو ايسو آهين

سڄي واٽ سورج ٺڪي
ڪري ٿو انتظار
اڄ واري شهاڻي جي سج هو
نه ڪڏهن نه سچ
ٿل ڀڄي آهي.

مؤسس ڪا به ايندي- ويندي
يا ويندي- ايندي رهي
پر منهنجي اتر من ۾
تون مون تي بسست رت هو احساس ڏيندو رهندو آهين
تون مون تي ڪيسر ڪهڻ ڏيندو آهين
تڏهن ڪنهن ڏينهن
مان، ٽوکان ۽ موڪان، ٻنهي کان
هڪ ئي سوان پيئندو رهيس
نه توکي خوش ڪرڻ جي ۽
مان ڇا ڪرين
يا ڇا نه ڪريان؟

اڪ هيءَ قديم آهي! 69

اڪ هيءَ قديم آهي! 70

40. ڪوشش

سر جهڪائڻ جي نؤيت اچي
اڻين من ڪڏهن نه ڪندس
پر ت وائڻر اچل رهان
۽ نديءَ جي وهڪري سمان فرمل
سيتل ريل شين ٺاهڻ منهنجا
ديءَ مان پرگهت ٿيل والي آهيان
ڪنڊين لو هن ڌرتيءَ سان پريهه
ماٺ جو آمد ماليندي ٺاڙيان نو مٿ!
سسڪارن جي لير مال ۾
مونجهي رهي آ ڪا سڌي
هرمندو ليل جي نؤيت اچي
اڻين من ڪڏهن نه ڪندس.

41. پراڻا

ماڻهن جو ٿو ٺو هجي يا ميلو
سڄڻ ۽ پنهنجن ڪي
ٻيو بيان ٿو.
منهنجي اکري جي
پرويش دوار تي لنگيل آهي!
رستين جو سواگت آهي!
سنڀر ڀاڙهي وروڙي هجي
ڇاهي ٽڙو-مڙو هجي.^{۱۱}

باغ جي خوشبوءِ کان وڌيڪ
ڀاڻ جي بڏو ماڻگي آهي.
وروڻ مان به سچ ڪي
موجع منهنجو مبر شائني آهي.

اُٺا هن تي رت سمان پٽيڙي ڇڏج هو
وروڻ به آهي
اُٺا هن سان ڪڏهن هون
جي ٺٽو سڀي
هن ڪنڊن جي وچ واري سچ ٿي
ڀاڻ جي مون ۾ قابليت آهي
هر ڳالهه جو سچ جدا ٿي ٿو سڀي

منهنجي هڪ هڪ ڪرم جي پٺيان
ايشور جي هڪي آهيرو!
جو غلط نه ڪندو آ
سو ڪڏهن نه ڏهندو آ
انڊر تي انڊر ٿين سڀ سواد.

منهنجو ورثو منهنجي وچن اُٺسار
ٿيندو نه ٿرو ڪڏهن
هرمندو ليل جي نؤيت اچي
اڻين مان ڪڏهن نه ڪندس

اڪ هيءَ قديم آهي! 71

اڪ هيءَ قديم آهي! 72

42. پريم

من مان صرف پنهنجي سچ سان
جڙيل رهڻ چاهيان ٿو.

سچ منهنجي آه سچ آهي
... منهنجو ڄڻو
م پتري م ستر پنهجي پري
هر ٻيل آخري منهنجي پراڻند آهي!

خل جي رنگير جيتوڙ هي منهنجو ڀرڻ
ڪڏهن پنهج سان بدو به

ڪو قسم ڏاڳي، اڃو مونکي پسند ناهي
پوء اهڙي رهڻي ۾ منهنجو من بدلتو ناهي
وان سموري ڏيسر بدو جيتوڙ سچل هي ڀرڻ
پڪڙيو ڪڏهن پڪڙجن ۾ نه آيو.

اُس ته ڪنهن ڏينهن ڄڻ ۾ ايسڏي ڪين
وهندڙ هو! تي پڪڙو به راس نه ايسڏو
پهرهه ٻادل سمن ڦري هيءُ ڀرڻ
ڪڏهن سوڪارڻ تي سوڪار ڪرڻ ۾ نه آيو.

ڏند نه اچي ۾ ڏند نه وهي
ان سان سچ کي ڪتبه نه ڳنڍو
راج هس سمان ترندو منهنجو هيءُ ڀرڻ
مونيءَ جي مالا ۾ پوئڻ سان پوئڻ ۾ نه آيو

اڳ هيءَ ڦهه آهي! 74

اڳ هيءَ ڦهه آهي! 73

44. اڌ رات جو

اڌ رات جو ڪوئل بولي
هردي به ڇا ڌوار کولي
ڪوئل کي چوڻو به ڇا؟

ڏاڏي ڄاڻهه اڳين ڀلائي نه ويندي آ
ڇن ڇي ڪيتمت! اڳين ڦهائي نه ويندي آ
سوڀندا کي! اڳين ڪنهن اڳيون
ڪوئي ناراهيءَ ۾ نوري
ڪوئل کي چوڻو به ڇا؟

پنهجي ويندا کي ڪوڏ کي سنهائج
پروسمند ڪو اهڙو مانهه ڪسي آ
بند دروازا ڇو کڙڪين
۾ هرگز جل سان پرمائڻ
ڪوئل کي چوڻو به ڇا؟

اڳ هيءَ ڦهه آهي! 76

43. ڪشمڪش

اڇي ڀڄاڙ کي ڀڄڻ هي ڪشمڪش ڪئي
پر پتڙ کي مليو آخري ۾ بس

تريه پنهنجي کي ڀاڱڻ هليو
پر ڪتڏا مليا وات ۾ بس.

ڪن ڇاڇو ڏييءَ کي ڀاڱڻ
پر منيا مونکي ڏندڻا بس.

سڀل سچ پري رهيو
۾ پر ڇاڇن ڇا ڏوڏا مليا بس

ڇنڊ کي مان ڀاڱڻ هليو
پر ڇمڪاڻ کي مون وڃايو بس

سامر جي هڪ لهر نه ڄاڻ ڇو
ڪناري وڃي ڪري رهي بس!

اڳ هيءَ ڦهه آهي! 75

45. منهنجو من

من ۾ منهنجي جهنگل لڳا ڏيڻ آهي
انتر انتر ۾ آهي
جهنگل ۾ مان ٻولهيان ٿو
سائو-ڇا ٿو سو پاڻ،

سڀني ڏها، ڏکي ڏها
ڏها روڙي-ڇوڙي
مايا جو چمن ٿيڻ ڪيو
اُن هي ڪا يا سدا ٿو ٿي.

جهن-جهن، جهن-جهن تار-تار ٿي
وڃي ٿو اُن ڇوڙيل راڻ
من پنهنجي ڪي سمجهايان ٿو
جاڳ ٿو تڏه ٿو جاڳ

ڪنڊن ڪي چوڻدي ڇڏيو
ڳڻن جو نغيس ڪاٺيو وڃايو
شڪل هن ڌرتيء تي
ڇوڪري ڇڏيو اندر ڌنڌن
پشور جو ٿڌو ٿو ٿو ٿي
منهنجو پاڇو ٿو ٿو.

اڳ ميه ڦهلي 77

اڳ ميه ڦهلي 78

46. من سان سمرپڻ

آڪاش ڪي
پنهنجن ٻانڀن ۾ ڪڏن ۾ لڳل
ڇوڙيون ماريڏڙ ستر
منهنجي ڀرڻا مورت آهي
اها ڪي منهنجي چوڀن جي
هڪڙي ۽ ٻئي آهي

هي شهديءَ ۾ وڃاڻندو آهي
وڃي ڇو ٿو ٿو
ڪنهن ڀرڻ جي ڇوڙيءَ جي
اڇاڻي ۾ هي ٻڌاڻندو آهي

ڪنهن ٻه ڪڍري هي پرواه ڪري
اهڙو هي ساگر ٺاهي
اتر سويڪار ڪرڻ جي هڪڙي ڇڏي
ٿو..

پنهنجي ڌرتيء تي
ڏکي ٿو ٿي ڇا ٿي
ڳڻن مان چٽڪي ٿي
لهرن جي پيچي جي ڳڻي
ڦل مان ٽپڪي ٿي
سڀيءَ جي سمجهڻ جي پيڙ
سائو ۾ سمايل ٿي ٿي
ڪڏهن ۾ اڳ ٿو ڪري سگهجي.

اڳ ميه ڦهلي 79

اڳ ميه ڦهلي 80

مان ڀڄڻ وڌيڪ پيچي سگهندو آهيان
۽ سمنڊ وانگر اُڇل ڪاٿي به سگهندو آهيان
ٿون مون ڪي
ڪٽاري به سگهين ٿو ۽
ڪوئي به سگهين ٿو
پاڻيءَ وانگر
ڪوڏن جي آهي ۽ ڦاٽي به سگهين ٿو

هڪ ۾ جهليو
سمونڊيا جو ڪو ڪو
۽ سمنڊ جي ڪناري
اُڇل جي ڌوڙ
آڪاش جي چٽ...
ماڻهن جي ڀڄڻ
سڀيءَ ڏاڳي سرشتي
منهنجي ڪر جو آڪار
منهنجي من جو وسار
هيءَ سارو سارا

47. منتر

هر د رت جي رات ريت جو ريتسان
رغبيءَ جو ڪڏن ڪڏن ڇڻ سوي مٽيءَ جو رڃ ڪڏن

ڀل ڀل جي هيءَ سونين
اُن جو ٺاهو پنهنجو پاڻ
مرکا سان ڇڙي ريت ر آهي
وهندڙ هن ڌرتيءَ ۾
هر ڀل آيندو آهي، ويندو آهي

وهندڙ پاڻي
ٽمڙندڙ روشني
هوا جي لهر
ڳڻن جي ڪوشش
هرندڙ ڏيڻو
سڀني جو آرمندو آهي
پر هي جهون جو اڇ ڀڄ ڪندو رهيو
اُن جو ڀڄو ڪاٺو ڪاٺو رهيو
۽ نه ٿي ڀڄندو آهي.

ڪنهن ڪاٺي رندڙي ڇڻ ڪڍي وڃي ها
تڏي ڪاٺي ڪي به ڪي سگهتي ٿو
ايندڙ ڀل ۾ آغا جا دٻ
ڀاري ٿو سگهين

اڳ ميه ڦهلي 81

اڳ ميه ڦهلي 82

48. ماما، مونگي ايشورتا بخش

مان نه هرديز جي ڪوئي ۽ ٻيو آهيان مان
ماما، تون مونگي بخشان ۽ سڳي ره، سڳي ره.

مونگي ايشور ٻڌل بخشان ۽
شريز جي شڪلي بخشان ۽
مونگي ڏٺا ۽ تون سڳائي
جيئن وٽان مان رات تي
اهو ئي هڪ ورت
مونگي تهنجي چاهه
مونگي تهنجي راحت
ماما مونگي ٻڌل بخشان ۽ شريز جي شڪلي بخشان ۽
مان نه هرديز جي ڪوئي ۽ ٻيو آهيان مان!

پوکم ولاس مون تباڪيو
وڌراڻ مون ٿهر ٻيو
ناهي ٿيلن ۾ مايا
ناهي شڪل جي چاڻا
نهنجي اُن سنڌ ۾، ڪسرا نه رنڌ
مونگي پنهجا نڌا ٻڌن،
لڏن ڦا پراوا

مونگي ڏيندي آهيان ڏٺو، هڪ ٽون منهنجي ماما
ماما، مونگي ٻڌل بخشان ۽، شريز جي شڪلي بخشان ۽

اولهر نه روهمي کي چمي ٿي سڳي
وهندڙ زندگي ۽ جو ٻڌل ٻڌل ٿو سڳي

ڪجهه ٻڌل خاطر زندگي ۽ کي سرور
منجهو نه هوس
ڪجهه ٻڌل جي نه سڳيس
منڊي منڊي ڪجهه ٻڌل ٻڌي نه رڳيس
هر هڪ ساهه ۾ سڳي آهي
هر هڪ ٻانهه ۾ ٻڌي آهي
ٻڌل سڳي جي ياد آهي
ٻڌل لڳن جي وڌي جي آهي
سڳي سڳي ۾ سڳن سڳي آهي
منهنجي رڳي ۽ ۾
پاڻو... سوچين جو پاڻو منتر!

اک هيءَ قديم آهي! 82

اک هيءَ قديم آهي! 81

49. مايا

مونگي آ ڪوري ڪاغذ جي ماڻ
ڪوري ڪاغذ جو ڪلڻجو نه ڏسو
ڪيترا ئي ڇهرا ٿو لڪائي
ڪوري ڪاغذ ۾ ياد ڏي ڇهرا
۽ ڪڪر وس نه آري ساڻو ٿاهه
ڪڍي، ڪڍي ڏسڻ ۾ ٿا اچن وڻ ۽ ڀرڻ
۽ اکين ڇڏا
هو ڇا سواس
ڪوپر ماڻي پراڻو بيڪاسو
مان رهي ڪري نه اسين رهون اڳين ڇاهين.

پونگرا، پونگرا ۽ جڳمڳ چنڊ
ٻڌن ڦا پسن جي جهوپڙي هڪ
ڪاغذ سڻهڻا ٿو نه اچي ٿي تنهن مان
پهرين ۽ برسات جي مهه.

مونگي ملي ويئي ملاس ڇا
مان نه اڻڏنل جي اڻڏيائين پرڏيائي
مونگي آ ڪوري ڪاغذ جي ماڻ.

منهنجي وڏا ڪڍن مان ڀريل آهي
منهنجي پيار نه آهي ڏنڌ
منهنجي بوسا ۾ هڪ منهنجي ٿي آهي وجود
منهنجي بوسا ۾ هڪ منهنجي ٿي آهي نڌا
ساگر نه ڪهڻ ڏينهن سڳو ڀري
۽ سڳن به
مان سڳن نه ڪجهه ڇوان اڙي
ماما مونگي ٻڌل بخشان ۽
مونگي شريز جي شڪلي بخشان ۽.

پاڇ-پنهجا سڳن سڳي وڃن
ٿل پنهجو پاڻ ۾ جڳمڳي وڃن
ماڻهي به خود اکر ڏر ماڻهي وڃي
سڳن به تون لڳن سان ريم ڏانءِ
منهنجي اوکڻ ڏانهن پنهجون اکيون
پڙي ڇڏان ۽

ٿل جو هڪ-هڪ هار اڳين تون پونگرا ۽
نه اُن مان پر تهت لڳي اڳور جو روپ
مان مونگي ٻڌل بخشان ۽
مونگي شريز جي شڪلي بخشان ۽.

اک هيءَ قديم آهي! 84

اک هيءَ قديم آهي! 83

50. ملڻ ڏيو مڻي ۾

گرديءَ تي مڻي ۾ ٻڌي ڇڏڻ
ڦي آهي منهنجو چئون ڏرو-
منهنجو چئون ڪرو

مڻي ۾ ماڻهو ملندو ٺهندو آهي
وخت کي سڻو نٿا ڏسندو آهي
مان 'حيات' کي مڃندو آهيان
نه پر پڻي ماريو
ڪا عمارت ٺهندِي ٿي نه
اُن کي بهارو ڏيندو آهيان.

مانو جي پٺيان ماڻو آهي
۽ راتجو آهي
مون وٽ بيسري آهي
۽ هُو ڏٺس

ايڏور ۽ شيطان جي ڊچ ۾
مان ٿي نه آهيان بس ماڻهو
منش ٿيڻ تي آهي ڏکي ٻُله

پر توڙي ۾ من سر ڪ ڏسان ٿو
'ه' ٿي منهنجي دولت آهي
گرديءَ کي ڇڙوڇڙ ڇڻ ڏيو
مڻي ۾ ملڻ ڏيو.

اک ميا ڦٽي ٿي! 88

اک ميا ڦٽي ٿي! 86

52. رهسپر

رات جو
ڪنارا مرقع پائي بيمل
وڻن ڏي موهي ڏسڻو ٺاهي.
موڪي نه ڏسڻو آهي
سچ جي روحيءَ ۾ بيمل وڻن ڏي
تيز بهيريءَ جي تابش منهندي
مٿن چيائين تڙاندڙ ۽
پکين سمان مهڪندڙ
مون کي وڻن کي ڏسڻو آهي...

هينج جي وڻن جي خوشي
ٻنهن جي وڻن جي جوانيءَ جو نشو
۽ سڪھ جي وڻن جي سمجهنداري
صونکي پنهنجي نس-نس ۾ سڀالڻي آهي.

وڻ : منهنجي آتما جو 'نش'
پرچالڻي ۾ سُڪ-چڻن سان سمهندي
تل ٻيهر ۽ جو سواس
منهنجي پرچالڻي کي ٻاراڻي
من وڻن پايان پون رديي ڀرسان
۽ ٿڌو ڪريان هلڪي-هلڪي برسات
وڻ : منهنجي وجود جي هر معنيٰ
منهنجو رهسپر!

اک ميا ڦٽي ٿي! 87

اک ميا ڦٽي ٿي! 88

51. ياترا

پري پري ماضيءَ ۾ مان وڃي سڀڻ ٿو
! هڪ-هڪ چهر تي سڃاڻي سڃاڻ ٿو
ياد تي ڪو باز وڃي ٿو پوي
خود به خود سڀ ڏسڻ اچي ٿو وهي
سڄ ٿپ ۾ اچي ۽ وڃي
ڪجهه به لکجي نٿو
هيءَ نه صاف، سڄي سادي
ٿلهه ايتري ٿي آهي، نه
جن سان سو ويو آهي
اُچي ڪڏهن وسريدا ٺاهن
۽ سڄ ڀوڳيل ٻيڙ!
آڪر نه .
ياد بڻجي ويندي 17

53. رميش پارڪ*

هن من روپي پيڙهي جي مڻي ۾
اُٺاس جو پيسڪر سڀو گهريل آهي
سڀڻ جي اُٺڻ ڪن 'پٿر' ٿي
خوڙي جو پير ٻڌ پيو آهي
لٽيل بهيريءَ ۾ رات اُچي آ
اکين ۾ اوندھ پيل آ
رميش بنا منهنجو من
ڏک ۾ آڏاس ؟
ڪمال حال جهرو ٿيو آ، ۽
لڙڪ ماڻ ۾ وهن ٿا.
رميش جي اکرن تي مان نه
نڪيرن جا ٺاڙ ڏيان ٿو
امريڪي ۽ کي ياد ڪري
ڪوت جو هي ٻوٽ ڏمان ٿو
هڏا اسان جنهن تي ٻڌايون
نه دت ڪهڙو ويڙهو وسو ؟
صونکي بند آ ڪه جي چشمي ۾
رميش جهڙو ڏسڻ ۾ اچي ٿو
اکرن جو آڌار ربي
پڇڻو آهي ڪوئا وٽ
رميش جي تصوير کي اسان
فريز ۾ ورڙي مڙهيو آهي.

*رميش پارڪ ڪجراتي، جڙ هڪ اُٺ سانهيڪار هو. جڙ امريڪي، جڙ رهاڪو هو

54. شُراد کي پائڻ

ملاصد پالڻ لا
پاڻ کي وساري
ڊڪندو، ڊڪندو
۽ ڪڏهن
ڊڪندا ٿيندو به....
رت سان ريجائيل
ڊگه تي گدڙ وڌائيندو

۽
ڳاڙهو ڇتو
پيرن جو نشان ڏسي
لڙڪن مليل مُرڪ پکڙيندي
پهرين وڃڻ وارن جي
رڳو چاڻ شاڳيا مٿان
بدلجندڙ سڄ جا ڪرڻا

سڄ جو تيج
منهنجي مُرڪ تي
اُن جي لاليءَ تي، ڦڪو ڪندي،
۽ تڏهن منهنجو
'مان' ٿيڻ ٿي ويندو ؟
ملاصد ويجهو ٿيندو ؟
رغشار تير ٿيندي آ.

اڳ هيءُ ڦٽي آهي! 89

55. وندي ماترم

وندي ماترم
- هي تبت ناهي
هيءُ پنهنجي آن-بان ۽ شان آهي
آزاديءَ جي مهاشهر جي آهڙي آهي
راشتر پکڙي ۽ جو سوئرڌار هيءُ
گنگوتر جي هوديءَ ڏٺو جو مهاشهر آهي!
وڪاس جي لڳاتار ڌڙ ڪندڙ
ڇيڪي نه، اهڙي بي مثال سڃاڻپ رهي
هيءُ آسانجي.....

1857 جو پرڪاش ڀنڄ هيءُ
سڄ جي ۽
رت جو راڄ تلڪ سڌائين.....

وندي ماترم.....
- هي تبت ناهي
هي منتر آهي اسان جو
سولنتو سترام جي شڪتي ۽ جو وسيلو پنهنجو
وڪاس جو هي راڄ مار ۽
راشتر جهون جي سنگاپ جو
مهامار ۽
پرڄا جي جهون جي
هر مڃي
سڄا ۽ ڇيتا جو شر آهي
وندي ماترم.....

اڳ هيءُ ڦٽي آهي! 90

56. وشر ۽ وچتر

چنڊ ڦڪري
۽ درياھ اُڇل نه کائي
سڄ ٿيري
۽ سورج مُکي نه ڇڪي
ندي خود
سمند تي ملڻ تان ٺڪار ڪري
ڦڻ لڙڻ
۽ پونترا مونج ڪرڻ ڇڏي ڏين
نهڻ وڃي
۽ ديواليم نه کلي
ڏيگو ٻري
۽ مندر نه جڳمڻائي
پر ٻي ايترو وشر ۽
وچتر ٿي سڄي ڦو ڇا؟

۱

اڳ هيءُ ڦٽي آهي! 91

57. وسيلهڪاري مڃ

شڪست جي رات ٿڌي وئي آ
وجهر جو صبح آيو آ
اڄ ڀرپات جو آفت زلڻو
پنهنجو سڃاڻ به روشن ٿيندو
اولهه جي غولنگ ڀٽ ٿئي پئي.
آهي اڄ سورويرتا جي ڀرپات
هاڻ سڀ ونو ڦٽي جي واڻ
پنهنجو رڳو، رڳو ڀر رت
ڪريو خود ۾ سرڙ تي مڃوس
ٿڌي ڇڏيو سڀ سوارت
ڦڻ ۽ سُڄڻ آهي آفتدملي
آهي اڄ -سورويرتا جي ڀرپات.
هيئن ٿڌيل ويل جي ڪٿا نه
نه ئي ڦوڪ جو ڪو ڏڪر
آڏي-طوفان دور هلي ويا،
۽ آڪاش جو وهال وستار
ڪنٽڪ سنڪت سڀ دور ٿيا
ڦڻن جي وڃايل سڃا
آهي اڄ -سورويرتا جي ڀرپات.

اُمت چلڪن ڌرتي ڏي
سُڄڻ سڀني جي روم-روم ۾
رام ڀروسي رکو هرديءَ تي
نه آ ڪو آسٽوش
آهي اڄ -سورويرتا جي ڀرپات.

اڳ هيءُ ڦٽي آهي! 92

58. پيڙا ڪي وڃن ڏي

پيڙا ڪي وڃن ڏي
لڙڪن تي ڪرڻ ڏي
پُٺڀ ڪري نه ڪرڻ ڏجانءِ
ڏوڙ ۾ اُن کي لڙڪڻ ڏجانءِ.

سڀنا پسي ويا آهن
پنا سبب پڙجي ويا آهن
اکر جي اچڻ ۾ ويٺل لڙڪن تي
چاٽڪ وانگر لهاري ڏجانءِ

پيڙا ڪي وڃن ڏجانءِ
لڙڪن تي ڪرڻ ڏجانءِ.

پل جي چاڪندي تي، اُميد مُرڪي
الڳال ڪا پريم لهر ڪرد ۾ چلڪي
منهنجي اکين جي سرور ۾
همن کي ڪرڻ ڏجانءِ
پيڙا ڪي وڃن ڏجانءِ
لڙڪن تي ڪرڻ ڏجانءِ.

نڪد ڏک جي انهيءَ ڏي
هڪ-ٻن پٺن جي ماما
هان ته بس ڀاڳيندڙ آهيان
طوفاني بادلن جي چاٻا
تھائي بادلن کي ساڄن
تون غوب ورسڻ ڏجانءِ
پيڙا ڪي وڃن ڏجانءِ
لڙڪن تي ڪرڻ ڏجانءِ.

اک ميا ڦٽي آهي! 93

اک ميا ڦٽي آهي! 94

59. شيد

منهنجا شيد تلوار آهن
وهندڙ شيد آهن سڌر ڌوئي ڪندڙ پاڻي
هڪ ٻئي جي ۽ پوسر پوڙڪ تلوار-نڊيءَ جي وانهي.

هڪ ٻئي جي ۽ پوسر
روي به اکر آخر ڪافو
پنهنجي لاءِ ڪٿي ڪنهيان ٿو
هيءَ نه آهي اڀت تار
ڪٿا-ڪٿن جو راجا مان آهيان
تون آهيان ڏند ڪٿا جي رائي.

هڪ ڏي ۽ پر ڪٿارا
هڪ ٽنهنجو هڪ منهنجو
ڪال سڏڻ هاندو رهي ٿو
چڻ هجي وڻجارو
ڪٿا-ويٺا کي ڄاڻو پيو به
رهي سڌا ڦٽاڻل!

اک ميا ڦٽي آهي! 93

اک ميا ڦٽي آهي! 94

60. سناتن مؤسس

روز روز هيءَ سڀا، ماڻهن جو ميڙ
تھيريندڙ تصوير ڪارن جو سمور
اکين کي چنڊو ڪندڙ تيز اُڃالو
آواز کي وڌائيندڙ هي ماڻهڪ
انهن سڀني جي مادد نه پئي آ
اها پريو ۽ مهرباني آ.

حال ته موتي اچڻ لڳندو آهي
نه ڪٿان ٿو نڪري هي هيدن جو جهڙو
ڪڏهن انيا ۽ جي سامهون
منهنجي آواز جي اک مٿي لڳندي آ
نه ڪڏهن هيدن جي هاند ندي
عائتيءَ سان وهندي آ
ڪڏهن وهندو آ هيدن جو بسنتي هان
شيد پنهنجو پاڻ اڙڻ جا ڀولا ڀاڳيندا آهن
هيدن جو ڪالو هلندو رهندو آهي
۽ مان ڏسندو رهندو آهيان اُن جي ڪٿي.

اهڙن سارن اکرن جي وچ ۾
مان بچايان ٿو پنهنجي ايگالت
۽ ماڻ جي گربا ۾ تھڙي ڪري
وڻندو آهيان آند ڪنهن سناتن مؤسس جو.

اک ميا ڦٽي آهي! 95

اک ميا ڦٽي آهي! 96

61. سڀن جا پنج

مان پٿر کي پٿر کي چوندو آهيان
۽ جل تي جل
مان تڪر ۽ تھڙو مٺي ماڻهو آهيان
آڪاش کي ڏسندو آهيان
۽ انڊلڻ تي موٽ لڳندو آهيان
پر پنهنجو تهر
انڊلڻ تي لاهيندو تاهيان مان
انڊلڻ جي رنگ جا سڀا آهن مون وٽ
اُهي سڀا رومانگ تاهن
پر جيون ۾ جي تپسيا جا آهن.

توهان وٽ سڀا هجن يا نه هجن
پر سڀن جا پنج مان
پنهنجي ڌرتيءَ تي پوکيندو آهيان
۽ انتظار ڪندو آهيان، پنهر وهائي
ته سي ٻوٽو ڪڍن ۽ تن مان اهو وڻ ٺهي
پوءِ ڪنهن وڏي ماڻهوءَ جي ٻانهن وانگر
اُن جون ٽاريون ٺهائجن
پٿر اُن تي آڻيرا تاهين
۽ آڪاش کي چڻ لڳن
اُنهن جي ڪنڊ مان نديءَ جي گل-گل جي
ڌوئيءَ وانگر
ايشور جي گيتن جا
سُر گهرائين!

اک ميا ڦٽي آهي! 95

اک ميا ڦٽي آهي! 96

62. تال ميل

رات جي ڪرپ مان نڪتل ڏينهن کي چوندو آهيان
 ”اڃ. مون وٽ ويهه.“
 تنهنجي ۽ سموري پريس سان چٽڪندو آهيان مان
 ۽ تنهنجي چٽر سان ئي من ۾ خوش آهيان
 مون کي ڳايان نه آهي
 نه پنهني مان ڪير ڪنهن کي پالي رهيو آهي
 پر ايتري سمجهه ضرور آهي
 ته اسين پني پائڻ ۾ هڪ آهيون.

ڪنهن جي پرواهه ڪرڻ کان سواءِ
 تڏهن سمان ٿيڻ
 ۽ خوشبودار ٿيڻدا آهيون اسين
 ڏينهن جي ٺاريءَ تي فلاح ٿي نه ٿوڻدا آهيون
 پنهين جا آواز به شروعاتي ٻولين هوندا آهيون
 آوازن جو آواز نه هوندو آهي.
 شين وٽان
 پر من جي ٽراڪٽر ڪٿي هوندي آهي
 حالت ۽ ڪٿي جو تال ميل
 اها ئي منهنجي سادگي آهي
 اڃ.
 اسين ٻئي
 هن سادگي جي وردان سان
 جيترو جي سگهون
 اوترو جي ڀري جيئون!

اک هيءَ ٽيڊ آهي! 97

63. ملاح

درياهه دلي
 زندهه دلي
 لهرون آهن
 آسان جي زندگيءَ جون.

نارا منڊل
 چنڊر ڪا
 آڪاشي مرون
 اسانجا رهنما - رهبر آهن.

سمند ۾ وڃي ڏار
 ديش جي ورهائي جي
 ڪٿي آخبر
 آڪاشي مرون جي
 ديوار بنا درياهه ۾
 ڇا هندستان، ڇا پاڪستان
 سرحد پار ڪرڻ جي
 هيءَ نه روزمره جي سزا آهي.
 ڪو اچي نه اچي
 ڪو ڇڏائي نه ڇڏائي

پر.....
 دل ۾ نه ديش بکي ۽ جي جوا آهي
 سمند ۾ ٻرندڙ
 باهه وانگر!

اک هيءَ ٽيڊ آهي! 98

64. سنگلپ

ڪڏهن ڪڏهن ٿيندو آهي
 باهه جيان هيءَ سورج
 ڪوسي ڏينهن جيان
 ٿورو سڙندو ته آهيان!

باهه اوتاريندي چڪاڻ ۾
 هيٺل زمين جي ٻولها
 هر ٿن جي ٿنر کي چڱي
 ڇايا - پرڇائيءَ جي
 پوڻ ڳڻيها کي چيريندي
 دڪانن جي ڪافن ۾
 ڪلهيئا کان پري جا سنگلپ ٻاڳيندو آهيان.

سمجهڻ جو سوچيرو
 سنگلپ جي طاقت
 سنگلپ جي گرمي
 سنگلپ جو سائو
 لهندڙ شام
 ڀرهر ڦٽيءَ جي ٿوڙ
 اڃ ته آهي

ڏنوان جو جالو ۽ ڏنوان جي فوٽا
 اوتار سوار ڪانسواءِ نه هوندو آهي
 ۽ اڃاري منهنجي خون ۾ ناهي!

اک هيءَ ٽيڊ آهي! 99

65. ياد

ٺڪي ٺڪي ياد جو ڏيئو
 نڪتو اولندھ کي ڏيئو
 اولندھ به اهڙي ٺڪتو
 جو ٻيڙي نه رهي.

جيئن وڻ تان هي پن ڪريا
 تيئن اُن جي ياد ٺڪي ٺڪي ٿي وڃي
 ياد جي ٺڪي هٿل جو مطلب ڇا؟
 ياد کي ڀرڻ جو مطلب ڇا؟
 ياد جو دماغ ڪيترو هوندو؟
 ياد جي رنگستان ۾ سمند اُڇل ڪاٽي
 ياد ويساڪ جهڙي پهري
 ياد کي ٺهڻ ناهن پر پنجا آهن
 ياد جا ڏيئا وساڻي ڇڏيو
 ياد جا پر ڪٿي ڇڏيو، پر...
 ياد کي ته پڇاڳڻ سان به ٺٽي لڙي
 ياد جي ٿوڙي ڇڏيو ان، ڇپ تي ڪٿي ڇڏيو
 پر... هنن ڇپن کي ٿوڙي سگهجي
 ياد اولندھ ۾ پٽڪي ٿي
 پر جي اچي ٿو منهنجو ٿو ياد سان
 ها! ياد سان ئي جيون ڪجهه جيان پڇهندو آهي

اک هيءَ ٽيڊ آهي! 100

66. هندو-هندو منتر

جتي ڪٿي ۽ هتي هميشه هندو-هندو
هڪ منار

هندو-هندو هڪ منتر
هي منتر آهي مونيءَ جهڙو
انڪار ۾ جيوتيءَ جهڙو
اسين اُجالو پکيڙينداسين
ڇڏڻ ۾ اُجالو ڦهلائينداسين.
اڻڄ-نڄ جي پيد ڪي ٿاري
پنهنجي شري ڪي ڳاري
سماج روپي پري ڏيئي مُرڪ
ڏيئي ڦرشارڪ جو ٿبت
من ۾ مندر رچينداسين
اسين اُجالو ڦهلائينداسين.
ڪوئي شڪر ناهي: سڀ آهن مندر
ڪڍي اسان جو اهو ڇوڙ
ٺاري مخالف سنوڌ ڪي
نگو سنوڌ رچينداسين
اسين اُجالو ڦهلائينداسين.
ان، وسر، سنڪار سوڌا هتي
ڦهلائي سڄي پراڻ
سائي ٿيندي ڌرتي هتي
۽ هوندو تارن سان ڀريل ڪو
آڪاش.
ايڪڻ، سمٽا ۽ سمٽا ڪي
اسين اُڏم سان سنڀالينداسين
اسين اُجالو ڦهلائينداسين.

اڪ هيءَ ڏند آهي! 102

ياد جا اٺيڪ روپ ۽ رنگ
ياد آهي ڄاڻو، ياد آهي اُس
ياد جي هلڻ جو آواز ناهي
ياد جو ڪوبه متعلميه مولعو ناهي
ياد ۽ ڪو سچ ڀرڻ ڇا؟
سچ ٺهڻ ڇا؟

ياد جو ڪهڙو موت
ياد ڪي شرن ڪهڙي
ياد جو ناهي ڪوئي ڏانهجو
ياد جو ناهي ڪو جهوپڙو

ياد وهندڙ جهڙو آهي
ياد سان ئي جيون ترندو آهي!

اڪ هيءَ ڏند آهي! 101

67. يارمين دشا

ڏوٿيم ڇت
لب سان ڀريل ٿبت
پراڻ سان جڙيل تندرست پريت
سچن ڀريل شرڪ
شڪنت ڀريل هو!
انڊيت چل
خونخورو ڀريل آڪاش
ڇل-ڇل پويتر اڳتيءَ سان ڪندو پاڻ
ڀر ٿوي سٺيه ڀريل شڪنت
پر ميسور منهنجو مٿ
مان ڏسندو رهندو آهيان، هر روز.

قاهر اڏائي، قاهر اٿبت
فقط اڄ جي پل سان چٽيل
ڦر ٿي ڪا رس، ڦر ٿي ڪا ريت
تضد مون ٿئي خوش دل
ڏهن ئي ڏسڻ جي هن پيار
يارهين ڏسڻ ۾ وڃي سٺيت...

मं हि ले वेश ह्ये जेको प्रेम करे
मो मं हिं जो परमात्मा

منهنجي ديش ڪي جيڪو پريم ڪري
سو منهنجو پرماتما

اڪ هيءَ ڏند آهي! 104

اڪ هيءَ ڏند آهي! 103